

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ'

Σάββατο Ἀθήνα, 14 Μαρτίου 1920

ΑΡΙΘ. 675

ΓΙΒΡΙΕΚΟΜΕΝΑ

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ: Ἐλεγείο στὴ Σώσω Κ. Κατσίμπαλη.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ: Οἱ ποιητὲς Μολακάσης καὶ Πορφύρας.
Α. ΒΟΥΤΥΡΑΣ: Ὁ Ἀπόκληρος (συνέχεια).
ΝΙΚ. ΘΕΡΒΑΝΤΗΣ - Κ. ΚΥΡΘΙΟΣ: Ὁ Δὸν Κιχάτης (συνέχεια).
Ο "ΝΟΥΜΑΣ": Φαινόμενα καὶ πράγματα.

Κ. ΚΥΡΘΙΟΣ: Στὴ Τριά.
ΣΜΟΛΚΑ: Τῆς Λυγερῆς.
ΝΟΤΑΡΙΟΣ: Μαργιάτικο.
ΙΟΥΣΤΙΝΑ: Χαιρετισμοί.
Ι. ΣΤΑΥΡ.: Ὀνοματολογικά.
Μ. ΦΙΑΝΤΑΣ: Τοπωνυμικά παράδοξα.
ΑΠΟ ΒΑΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΟΜΑΔΑ: Ἐνὴ φιλολογία.
 — Ἡ Κοινὴ γνώμη. — Χωρὶς γραμματικόσημο.

ΕΛΕΓΕΙΟ ΣΤΗ ΣΩΣΩ Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗ

Κόρη φωτοπλασμένη ἐσύ! βαθεῖα θαμμένη,
 Σὲ ξένο χώμα, γύρω σου ξένοι νεκροί,
 Ξένοι οὐρανοὶ ἀπὸ πάνω σου, ἡ πελωμένη
 Μοῖρα μὲ δίβολο κατάκαρδα ἄς βαρεῖ.

Καίτου καυμένου τοῦ Ὑμηττοῦ ἓνα χᾶδεμα, ὄχι,
 Οὔτε μὲν αὔρα τοῦ Φαλήρου ἑαρινή,
 Ὁ θρηνηστοῦ βοριά, ὁ ψαλμός, τὸ πρωτοβρόχι,
 Ἡ βραδινὴ δροσοσταλίδα κ' ἡ πρωϊνὴ . . .

Στὸ βράχο ἀπάνω μὴ κολόνα εἶναι σπασμένη,
 Μέσα στὰ φέγγη ξεχώρη, μοναχική,
 Μαργιάτικο χελιδονάκι, σὲ προσμένει
 Νὰ σταματήσεις . . . νὰ λαλήσεις, ἔρημ, ἐκεῖ...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

(ΟΛΑΚΕΡΗ Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΩΔΕΙΟ).

[Τυπώνουμε τὴ φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ὁμιλία, ποὺ δόθηκε ἀπὸ τὸ *Ρῆγα Γκόλφη*, εἰς περασμένη Τρίτη τὸ δευτέρου, ἐπὶ σάλα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὡδείου. Οἱ ἀγαθότεροι μὲς μέσα εἰς τὴν ὁμιλίαν ταύτην, διὰ βροῦνε πολλὰς ἰδέας καὶ γνώμες ποὺ ὁ κριτικὸς μὲς ἔχει καὶ ἄλλοτε ἐξεδιὰλυσε σὲ διάφορα ἄρθρα τοῦ *Νουμά* καὶ εἰς τὴν *Πύρρον*. Στὴν παρακάτω ὁμιλίαν εἰσαχθήκαμε μὲ σύντομον καὶ μέθοδον, — μὲ ὅλο τὸ ἱστορικὸ ἔπος ἐπὶ τὴν διατύπωσιν, ποὺ ζητοῦσε ἡ περίστασις].

Α'.

Ξέρουμε ὅλο πὺς ἡ ποίησις πάντα σημαίνει τὸ πνευματικὸν ἔργον καὶ τοῦ λαοῦ. Ἡ ποίησις τὸν ἀκολουθεῖ στοὺς ἱστορικοὺς τοῦ δόξου, καὶ αὐτὴ τοῦ στεφανώνει κάθε προσπάθεια καινούρια γιὰ νὰ τραβήξῃ πρὸς τὰ μικροτάτα. Ὅταν ἡ ποίησις ξεπεράσῃ τὴν μυθική καὶ ἡρωϊκὴν περίοδον, τότε σύγκαιρα ὁ λαὸς ἔχει φτάσει σ' ἓνα ἀνώτερον σημεῖον πολιτισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπική καὶ ἡρωϊκὴν ποίησιν, περνᾷ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν, τὴν ὑποκειμενικὴν, τὴν λυρικὴν. Μὰ ἡ λυρικὴ ποίησις κλείνει ὀλίγους κόσμους ἀντικειμενικότητας. Εἶναι ὁ ἔξυς, ὁ ἐξάνθρωπος ἀνθρώπος, ποὺ ἀνάλογα πρὸς τὴν ἔ-

ποχή καὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦ, μὲς τραγουδεῖ τις χαρὲς, τις θλίψεις, τὰ πάθη ποὺ τότε τραγουδοῦν καὶ τὸν τυραννοῦν καὶ μὲ τὴν ἀψηλὴν ἔξαρσιν τῆς ἀγνῆς τοῦ ψυχῆς, μὲς ζουγραφεῖ ἀντικειμενικὰ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου. Γιὰ τοῦτο ἡ λυρικὴ ποίησις, εἶναι μὴ ποίησις βαθιά, φῖνα, πολιτισμένη, αἰώνια.

Βλέπομε ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἔποχον, ἔταν τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἐνθάδε ἄδολο καὶ λαγαρόν, καὶ δημιουργοῦσε τὸν πρῶτον πολιτισμὸν, βλέπομε πὺς λαχτάρησε κατὰ περισσώτερον ἀπὸ τὴν μονοτονίαν τῆς κρῆσις τοῦ μυθικοῦ ποίησις. Ἐποῖ τὴν φέρμιγγα τοῦ ἔπους, ἀντικατάστησε ἡ λύρα μὲ τις ἐφτά χορδές. Ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ εἶτανε δύο τέχνες τότες ἀξελχώριστες. Ἡ ἀπαγγελία συνοδεύεταν μὲ τὸ μέλος τῆς μουσικῆς. Γιὰ τοῦτο ἡ καθαρὴ λυρικὴ ποίησις διακρίνεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα μελική, καὶ τέτοιαι μελικὴ ποιητὲς δοξάσανε πρῶτοι τὴν τέχνην, ὁ Τέρπαντρος, ὁ Ἀρίωνας, ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὁ Ἀλκιμανός, ὁ Ἀνακρέωντας. Ἐπὶ τὴν τότες ἔποχον δράσης, καὶ ξέρομε πὺς ἡ δράσις, ποὺ βασιλεύει παντοῦ σὲ μὴ πρῶτον, βασιλεύει καὶ ἐπὶ τὰ γράμματα. Ἐποῖ τὸ πνεῦμα τῆς τότες ἔποχης, ποὺ ζητοῦσε κατὰ καινότητα, ἔπρως τὰ ἡ-

ροικά έπη, και λάτρευε τη λυρική ποίηση. Είναι ή ποίηση που ζωηρή, και ποιητική, δημιουργεί ρυθμούς τόσο άτελειωτους, όσο και τὰ κάθη που θέλει να παραστήσει, να εξηγήσει, να εκφράσει και να ξεδιαλύνει.

Τὸ ἴδιο συνέβηκε στὰ νεώτερα δικὰ μας χρόνια, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀνάσταση τῆς Νέας Ἑλλάδας. Ἡ ἠρωϊκή, ἡ ἀρματωλική, ἐπική ποίηση ἔλαμψε και θαύληψε. Σολωμός, Κάλδος, Βαλαωρίτης, ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν τουρκομάχα ἠρωϊκή τους ἐποχή, ἔπρεπτον τὴ Μούσα κάτου ἀπὸ τὸ ἀντήχημα τῆς πολεμικῆς σάλληγγας. Βέβαια ἡ ποίησή τους δὲν εἶναι ἠρωϊκά μοροκόματα. Σ' ἄλλα τριγύρω πολιτισμένα ἔθνη ἡ λυρική ποίηση ἔχει κάμει μεγάλα θήματα, που ἐπηρεάζουνε και τοὺς δικούς μας. Μὰ ὅπως κι ἂν εἶναι, ἀπάνου ἀπ' ὅλα τοὺς τραβὰ και τοὺς ὑψώνει τὴ φωνή, τὸ πατριδολατρικὸ στοιχεῖο. Τὴ στιγμή ἐκείνη, τὸ ἔθνος, που ἀναγεννήθηκε κι ἀποτίναξε τὴν πολιτικὴ σκλαδιά, γυρίζει τὰ μάτια και τὴν ψυχὴ πρὸς τὶς μεγάλες ἱστορικὲς παραδόσεις και χάνοντας τὸ ἐπαιναστικὸ πνεύμα τῆς ἐποχῆς τοῦ 21, ἀγκαλιάζει τὴ συντηρητικὴ σ' ὅλους τοὺς κύκλους τῆς δράσης. Αὐτὸ φυσικά ἐπηρεάζει τὰ γράμματα. Τὴν ἀπλή γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἀντικατασταίνει ἕνα τεχνητὸ, δασκαλικὸ κατασκευάσιμα, πλάσιμα μιᾶς δασκαλοθρεμμένης ὀλιγαρχίας, και ἡ λυρική ποίηση χώνεται μέσα στὸ φραγγί με τὴ βία, πληγώνεται, χτυπιέται, συντρίβεται και ξεψυχά. Ἡ καθαρεύουσα, τάφος πνευματικὸς, πῶς μπορεῖ ν' ἀναδώσει γερά, φρέσκα, χαριτωμένα, πολυχρώμα και πολυεῦδα λυρικά λουλούδια; Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, πρώτη πάλι ἡ ποίηση θέλει ν' ἀποτινάξει τὴ σκλαδιά. Ἀγωνίζεται, πασχίζει, παλεύει. Μὰ ὁ στενοκέφαλος δάσκαλος στέκεται ἀπὸ πάνω, φύλακας ἀσθηρὸς, ἄγρυπνος ἀμύνητος τῆς ἰερῆς σχολαστικῆς προγονικῆς παρακαταθήκης. Ὁ ἀγῶνας ὅμως δὲν παύει. Κ' ἔτσι κάποιος λεύτερος μὰ δειλιασμένος ἀέρας ἀρχίζει νὰ φυσᾷ. Προτοφανερῶς δονται ποιητὲς με τὸ ἕνα πόδι στη δημοτικὴ, με τὸ ἄλλο στὴν καθαρεύουσα. Ἐτσι μήτε τὴ μιὰ γλῶσσα μποροῦνε νὰ καλλιεργήσουνε, μήτε τὴν ἄλλη. Μὰ κ' ἡ λυρική ποίηση παραγνοῖζεται ἀπὸ τοὺς τέτοιους. Ἡ κοινὴ κατασταλάζει σὲ μιὰν εὐκόλη, πρόχειρη και τοῦ ποδιοῦ Μούσα, τὴ Μούσα τοῦ Ἀχιλλέα Παράσχου. Οἱ ψευτορομαντισμοὶ κ' οἱ κακοξηγημένοι βυρωνισμοὶ, τραβοῦνε τὴν ποίηση σὲ ἅπιαστα νεφελάματα. Ταξιδεύει αὐτὴ στὰ σύγνερα μαζί με τὴν πῶ ἀπόκοτη φαντασία. Στέρια γίς νὰ πατήσῃ δὲ βρῖσκει. Κι ἂν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὴν τραβᾷ κάποιο γλυκοχάραμα ζωῆς, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ σέρνει ἡ καθαρευοσιάνικη σκέψη κ' ἀίσθηση. Κι αὐτὴ νικῶσε τὶς περισσότερες φορές. Ἐμπνεύει μακριὰ ἀπὸ τὸ ζωντανὸ αἶσθημα, ξεχίνονται δὲ στίχους σάν κολώνες πύργου κι ἀκόμα ἂν οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀφίνανε και παρᾶθουα γιὰ τὸν πλάτη τῆς ζωντανῆς γλώσσας. Αἶσθηση φίνα και ψυχρότητα ξάστερη λείπανε πέρα γιὰ πέρα. Ἡ φαντασία ὀργιάζει ἀχαλίκωτη, κεντροσιμένη ἀπὸ λογίς ξένες μίμησες, ἀνταμιωμένη με κάποια δημοσιογραφικὴ ἀναβαθιά, φτιασιδωμένη με τὴν ψευτοευγένεια τῆς μεξοκαθαρεύουσας. Ἀστράφτει τότες ἀξάφνα τὸ «Τὰ ξίδια τοῦ Ψυχάρη». Μὲ τὴν ὀρμὴ του, φωτίζεται με περίσσιο φῶς ἢ ὡς τότε ἐφτανησιώτικη ζωντανὴ παράδοση, που θέλανε οἱ δασκάλοι τῆς Ἀθήνας νὰ μὴν τὴν

ξίρουν. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ Δροσίνης κι ἄλλοι σύγχρονοὶ τους κάμει σὰ νὰ μαντεύουνε. Μελετοῦνε τὴν ἀγνή ποίηση στὸ δημοτικὸ τραγοῦδι και στὸ Σολωμό. Προσέχουνε, ἐκεῖ που ἀξίζει, και τὸ Βαλαωρίτη. Ἡ «Ἐστία», τὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς, ἀρχίζει νὰ μυρίζει Ἀπρίλη. Στὸν ἀέρα φτεροκοπᾷ κάποιο μήνυμα γιὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Κρουστάλλη. Ὁ Παλαμᾶς γράφει τὸν «Ἕμνο τῆς Ἀθηνᾶς». Οἱ λόγοι τῆς Κέρκυρας παίρνουνε τὴν πρώτη θέση, ὅπως τὸ ἀξίζουνε. Ἡ ποίηση, μαζί με τὴ δημοτικὴ γλῶσσα, ἀνοίγουνε καινούρια πλάτια φτερά. Ὁ ἥλιος χαράζει στὸ ποιητικὸ στερέωμα τῆς νέας Ἑλλάδας.

Β'

Ἡ λυρική ποίηση τῆς περασμένης γενεᾶς, ἔχει μὴν τὸ περισσότερο μετὰφορικές ζωναν ρομαντικῶν ἀκαουσμένων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς εἶτανε στα πρώτα τῆς θήματα μίμηση ξένης πνευματικῆς κ' αἰσθηματικῆς ζωῆς. Ἡ κοινὴ μας, ἀγνορη ἀκόμα κι ἀσηματιστη, περιορισμένη σὲ μικρὸν ἀριθμὸ δὲν εἶχε καμιάν ἀνταπόκριση με τὴ γύρα τῆς τραυματικότητας. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔθνος ἤθελε νὰποχηθεῖ ὅπως - ὅπως τὰ δικὰ του γράμματα, ἡ παραγωγή σ' ὅλα τὰ εἶδη τοῦ Λόγου εἶτανε ποσοτικὴ κι ὀχι ποιοτικὴ. Ἐτσι οἱ ποιητὲς τῆς ἐποχῆς, μὰς πλημμύρισαν ἀπὸ τόμους λυρικῆς ποίησης, που κυριώτερό τῆς γνώρισμα εἶτανε ἡ ἀπέραντη ἐξολογία, και δὲν μποροῦσαν νὰ στοχαστοῦνε πῶς ὑπάρχει τόπος γιὰ τὸ μικρὸ τραγοῦδι, με τὸ συγγενεζωμένο ποιητικὸ αἶσθημα. Δᾶθε ἀπὸ τὸ ἐπικὸ ποταμὶ, πέρα ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τῆς λαϊκῆς μουσῆς, τὸ μικρὸ μοντέρνο ποίημα με τὴν ἀποκρυσταλλωμένη ἔννοια, τὸ δεμένο στίχο και τὴ χρυσοσαλισμένη ποιητικὴν εἰκόνα, καλλιεργήθηκε αὐστηματικά ἀπὸ τοὺς νεώτερος ποιητὲς μας. Ἐχωρίζε ἀνάμεισά τους ὁ ποιητῆς Μαλακάσης, ἀπὸ τοὺς τεχνίτες τῆς πρώτης γραμμῆς, που φανερωθήκανε τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια, και που προσπάθησε νὰ στρώσει και ὀμαλώσει δρόμο σημαντικὸ γιὰ τὴ νέα μας τέχνη. Ὁλη ἡ ἀξία τοῦ εἶδους τῆς τέχνης τοῦ Μαλακάση, στηρίζεται στὴν ἐνότητα και καθαρότητα τῆς ποιητικῆς οὐσίας και μορφῆς. Ἡ ἔμανε ψη ἔρχεται ἀβίαστη, δίχως τὴ στατικὴ προσπάθεια και ἀγωνία που μαντεύει κανεὶς σὲ ἄλλους ποιητὲς μας. Ἡ λεγόμενη «ἀψηλὴ ποίηση» δὲ βρῖσκειται ἐκεῖ που πολλοὶ τὴ ζητοῦνε, σὲ μακρινούς, ἀγνωρους ὀρίζοντες και σὲ θαμπὸς ἰσκιους, μὰ περπατᾷ ἐδῶ, ἀνάμεσὸ μας, ἀόρατη κι ἀπιαστή, και πρέπει μέσα στὴ ζωὴ νὰ ψάξουμε γιὰ νὰ τὴν ἀγκαλιάσουμε. Στὸν ποιητὴ Μαλακάση πολὺλόκες συνθετικότητες λείπουν. Δὲ θάπαντήσουμε ἀπλάχουρα πετάματα τῆς φαντασίας και λυρικά τραβήγματα ἐπιτυχίας ἀμφίβολης. Κάποια ἐπιγραμματικὴ λιτότητα στὴν ἐκφραση και στὴ διατύπωση τῆς ποιητικῆς ἔννοιας, μιὰ φροντίδα, ρυθμὸς και τάξη, που ὅλα τὰ βολέουνε τεχνικά. Και μαζί με αὐτὰ τὸ λαγαρό, κρυσταλωμένο, ποιητικὸ νόημα κι ὁ μετρομμένος λυρισμὸς. Ἐτσι, ἐνῶ με τέτοια μέσα ὁ ποιητὴς μας ζητεῖ νὰ φανερώσει τὰ καθέκαστα τῆς ψυχῆς, νὰ δείξει τὶς διπλὲς ὄλες τῆς καρδιάς, τὶς χορδὲς τοῦ κάθους, τῆς μάταιης και μικρῆς μας ζωῆς τὶς εἰκόνας, — ὑψώνεται στὰ γενικώτατα. Μὲ τὸ εἶδος αὐτὸ δοκιμάζεται ἀσφαλτα μαζί με τὴ δύναμη τῆς ἀτο-

μικῆς τοῦ ποιητῆ δεξιότητάς, τὸ βάθος τῆς ποιητικῆς ἰδέας, δοκιμάζεται ἀκόμα καὶ ἡ δύναμη τῆς σύντομης φράσης.

Παίζει ἀπόψε τὸ φεγγάρι
μέσα στὴν κληματαριά,
ποῦνε νὰ τὸ πῆς, ἀλήθεια,
στὸ ποτήρι,

Κι ὄχι τόσο γιατί παίζει
στὴν κληματαριά,
ὅσο γιατί φέγγει δίπλα
σ' ἕνα παραθύρι.

Ὁ ποιητῆς, ποὺ περιτεχνά δημιουργεῖ τὸ μικρὸ τραγουδί, ἀναγκάζεται γιὰ νὰ πλάσει τέλειο τὸ καλλιτέχνημα του, νὰ ἐργαστεῖ μὲ φροντίδα καὶ κόπο, γιὰ ὅλα τὰ καλλιτεχνικά στοιχεία ποὺ θὰ τὸ συνταυρισθῶν. Ἔτσι τὸ αἰσθημα καὶ ὁ στίχος γίνονται ἀχώριστα. Ψυχὴ καὶ σάρκα. Κ' ἐπειδὴ τὸ αἰσθημα ἀναδύεται ραφινωμένο, ὁ στίχος ποὺ θὰ τὸ ἐκφράσει ζητεῖ κάποια μουσικά μέσα. Τὸ ζευγάριμα τουτο φέρνει τὴν ἁρμονία. Τὸ αἰσθημα δεμένο μὲ τὸν ἦχο. Καὶ γι' αὐτὸ εἶται καλὰ τοῦ στέκει τόνομα : τραγουδί. Μὰ ὁ ποιητῆς ποὺ θὰ ἐκφραστῆ φυσικά, εἶναι κείνος ποὺ θὰ καλλιεργήσει καὶ ὁ ἐκφραστικὸ του ὄργανο, τὴ γλώσσα. Δίχως αὐτὸ κατὰλληλο ἐκφραστικὸ του ὄργανο, δύσκολα μπορεῖ νὰ φτάσει στὸν ἄξιο καλλιτεχνικὸ του βαθμῷ. Ἡ καθαρῆουσα δὲν μπόρεσε νὰ σηκώσει τέτοιον ποιητικὸ εἶδος. Τὸ αἰσθημα παύωνε πρὶν ἀγγίξει τὸ στοχασμῷ. Ἡ δημοτικὴ τόλμησε. Καὶ τόλμησε, ἀφοῦ περᾶσε ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ Σολομοῦ, ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ Βαλαωρή, ἀπὸ τὸ πινέλο τοῦ Κρουστάλλη, ἀπὸ τὴ ζαγόννα θέρμη τοῦ Παλαμά. Κι ὅμως μ' ὄλ' αὐτὰ, νιώθει κανεὶς ἀκόμα πὼς χρειαζότανε πῶ πολὺχρονη καὶ πολυποίκιλη καλλιέργεια, γιὰ νὰ κρατήσῃ γενναϊότερα τέτοιας σειρᾶς ποιητικὰ πλάσματα. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ ἀπόλυτη ἐκφραστικὴ τελειότητα μᾶς λείπει.

Ὁ ποιητῆς μᾶς πρωτοφαινέται στὰ 1899 μὲ τὴν συλλογὴν τοῦ «Συντρίμματα». Νέος ἀκόμα, τραβηγμένος πῶ πολὺ ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ξεχύνεται σὲ ἔμμελους γιὰ τὴ γύρο του ὁμορφιά τῆς πλάσης. Ζουγραφικὸς τὸ περισσότερο, μὰ ἡ ζουγραφία του κλεῖ μέσα τῆς καὶ ἀντλαμπίζει μιὰν ἀγνή καὶ ἄδολη ψυχὴ, καὶ μιὰν ἀπίδωτη ἰδιαιτέρως παρατήρησης, ποὺ συγκινεὶ βαθύτατα. Ἀμέσως φάνηκε ποιά εὐτυχισμένη χορδὴ τῆς λύρας ἀγγίξε τὸ ταλέντο του. Γαλήνη καὶ τρυφερότητα, ποὺ μᾶς δίνονται σὰν τὴν ἡμερὴ μακαρισμένη γλῶσσα λιολουμένου χειμωνιάτικου μεσημεριοῦ. Συγγραμμένος πάντα, στέκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ αἰσθηματολογικὸ ξεχείλισμα, ποὺ μπορεῖ καὶ τὴν πῶ βαθιὰ ποιητικὴν ἔννοια νὰ νελοιογραφήσει. Καὶ μόνο τὸ πῶμα του τῆς συλλογῆς αὐτῆς, ποὺ ἐπιγράφεται «Τὸ Δάσος», φτάνει νὰ μᾶς δείξει ὅλη τὴ λυρική του δύναμη καὶ ἀξία.

Μὰ τοῦ νέου ποιητῆ τὰ μάτια δὲν ἀντιχρῶζονε τὸν κόσμον, ὅπως τὸν ἔπλασεν ἡ φαντασία. Ὁμορφος ὁ φυσικὸς κόσμος, πάντα καινούριος, πάντ' ἀχάλατος, μὰ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ κ' ἕνα δευτέρου κόσμου, τὸν ψυχικὸ. Ἡ ματαιότητα τῆς ζωῆς, οἱ συνθήκες τοῦ βίου, ἡ σκληρότητα τῆς ἀνθρώπινης ἵπαρξης, ὁ ἀδιάκοπος πόλεμος τῆς θέλησῆς μᾶς μὲ τὴν πραγματικότητα, γεννῶνε τὴ θλίψη, τὸν πόνο στὴν καρδιά τοῦ ποιητῆ μᾶς, ποὺ πασχίζει τώρα νὰ τὰ ἐκφράσει στὰ

δημιουργήματα τῆς φαντασίας του. Ὁ πόνος αὐτὸς, ποὺ αἰστανεταὶ ὁ ποιητῆς, ξεχύνεται σὲ παράπονο, καὶ τὸ παράπονο εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ τραγουδί του. Ζητεῖ μόνο τὸ παράπονό του αὐτὸ νὰ μείνει ἀνέφελο καὶ γλυκὸ, γαλήριο καὶ ἡμερο, καὶ νὰ μὴν τ' ἀγγίξει καὶ τὸ ποδοπατήσῃ τὸ σκοτάδι μιᾶς γκρινιάρης νευροκότητας.

«Καὶ μάθε το», γράφει κάτου :

Καὶ μάθε το, τίς μελιχρῆς λαμπάδες τοῦ Δεκέβρη,
καὶ τίς φεγγαροσκεπασίες τοῦ Ἰαναιοῦ ὁμορφίης,
μῆτε στὶς τρέλες τ' Ἀπριλίου κανέναν, θὰ τις εὐελ,
μῆτε καὶ στὶς μονότονες τοῦ Μαη καλοκαίριες.

Ἄν μελετήσῃ κανένας βαθιὰ τὸ δημοτικὸ μᾶς τραγουδί, θὰ ἰδεῖ πὼς ἐν' ἀπὸ τὰ διαφιλονεικῆτα σημάδια του εἶναι πάντα ἕνας ἥρεμος βαθῆς πόνος, μιὰ δειμένη πίκρα, κάποια ἐγκαρτέρηση. Τὸ στοιχεῖο τοῦτο, βαθύτατα καὶ γνήσια λαϊκὸ, εἶναι, μπορεῖ νὰ πει κανεὶς, τὸ μὶο τῆς ποιητικῆς διάθεσης τοῦ Μαλακάση. Ἔτσι τὸ δημοτικὸ λιανοτραγουδί, μᾶζι καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα γνωρίσματα, τὸ πῆρε ἡ ἀτομικὴ, ἡ ἰδιαιτέρη, ἡ προσωπικὴ τέχνη ἐνὸς ποιητῆ, ἀριστοκρατικοῦ καὶ ἀποτραβηγμένου, καὶ τὸ ἦκωσε σὲ ἀληθινὸ καλλιτέχνημα.

Ἔνα πρῶτ' ὅταν πάντα, δὲν ἐπρόβαλες
ν' ἀνοίξῃς τὸ μικρὸ σου παρασυρι,
στὶς γλαστρες μὲ τὰ λούλουσα, σὺ λούλουδο,
τ' ἀχνοξανθο κεφάλι σου νὰ γειρεῖ.

Τ' ἄλλο πρῶτ' καὶ τ' ἄλλο, σὲν ἐπυροβαλες
κι ἀκομὴ νὰ φανῆς, ὡρμη παρνεύει,
καὶ μένει τὸ παρασυρο κατωκλειστο,
καὶ τὰ μυριστικά σου μαρμαμένα.

Νὰ, πὼς μπορεῖ ἡ λυρική μᾶς ποίηση, στηριγμένη σὲ λαϊκὰ προτυπα, νὰ ὑψωθεῖ κανοῦ ἀπ' αὐτὰ, νὰ τοὺς συγχρονίσει τὰ αἰσθηματα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐξευγενισμό, τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀλύγιστης κοινωνικῆς ψυχῆς.

Στὰ 1904 μὲ τίς «Ὠρεσ», στὰ 1909 μὲ τὰ «Πεπρωμένα», στὰ 1918 μὲ τοὺς «Ἀσφῶδες λουσο», τρεῖς ποιητικῆς συλλογῆς, μᾶς φανερώνει ὁ ποιητῆς συγκρατητὴ ἐργασία ἰδιαιτέρως ἀτομικότητας. Τραγουδῆσε μὲ χάρη, γεμάτη βάθος καὶ νόημα, τὴν ἀσπικὴ ψυχὴ, ἔτσι ὅπως κανεὶς προτιότερα δὲ μᾶς τὴν εἶχε τραγουδήσει. Τὸ τραγουδί του θέβαια μ' ὅλα τὰ δημοτικὰ στοιχεῖα, ποὺ πῆρε γιὰ νὰ τὸ τεχνουργήσει, δὲν εἶναι κείνο ποὺ μπορεῖ ν' ἀντῆχῃ τὰ γνωρίσματα καὶ τὰ αἰσθηματα τῆς περιφρονημένης ἀπ' ὅλους λαϊκῆς μᾶζας, τῆς πολιτείας καὶ τοῦ χωριοῦ, — εἶναι μόνο τραγουδί στοχαστικὸ κ' ἐγκάρδιο, ἔχει βάθος καὶ οὐσία καὶ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰ σπῆρα στιχοσυργήματα, ποὺ κολακεύονε τὰ γούστα τῆς κοινωρίας μᾶς, γιὰ τὴν ἄμεση ἐπιτυχία.

Στὸ Μεσολόγγι, ποὺ γεννήθηκε ὁ ποιητῆς, στὰ 1870, πολλοὶ θιμοῦνται ἀκόμα ἄμορφο μικρὸ ἐνικόταχτο παιδί, μὲ τὰ πικρὰ ξανθὰ μαλλιά, καὶ ἀργότερη τὸ ἀνήσυχο παλληκάρι, ποὺ γύριζε στὰ ντεροσκία καβαλλάρης τίς περισσότερες φορές. Ὁ Παλαμάς, στοὺς «Καμηλοὺς τῆς Λιμνοθάλασσας» ἔτσι θιμήθηκε καὶ ζουγράφησε τὸν πατριώτη του :

Καὶ καβαλλάρης πέρναγες ξανθόμαλλο παιδάκι,
καὶ πῶρε τὸ διάβα σου τὸ σπῆρα σπῆρα,
στὰ πράσινα παράθυρα καὶ πίσω ἀπ' τὰ καφάσια

νὰ σ' ἄγγαντέφρον τρέχανε τ' ἀπαρθενα κρησίου.
Τώρα ὁ καιρὸς ξεφούντωσε τὰ φουντωτὰ μάλια σου
καὶ τὴν ξανθὴν ξεδώρισε θωριά σου,
καὶ στρατολάτης πέρασε ἄλλου καὶ ταξιδεῖτες.
Μὰ τώρα εὐγενικότερο φαρί καθάλικνεύεις,
καὶ τὸλόγ' σου φρεσῶτο, καὶ πᾶς νὰ τὸ ποτίσης
μὲ τὸ νερὸ τῆς Κασταλίας τῆς βρύσης.

Τὸ Μεσολόγγι κλεῖ το χάρισμα μιᾶς ἰδιαίτερης ἀ-
πλῆς μαζὶ καὶ πλουσίας πλάσης. Ἡ φωτισμένη κι α-
νταραχὴ λιμνοθαλάσσα, καὶ περ' ἀπ' αὐτὴ πού τὴν
κλεινεῖ μια σειρά ἀπὸ δοξασιμένα νησάκια, τὸ μεγάλο
πλαγὸς, πού αἰώνια τρικυμιστεῖ ρογγῶ, ὡς ὁ γυ-
μνὸς καὶ γραμμινὸς Ζυγὸς, κεῖθε ὁ μαλακὸς φτυρω-
μένος κίμπος τοῦ Ἀπτοχωρίου με τὸ λιγνὸ δασοφύ-
τρομα του, πού πάνω του ὑγιλίζει ὁ θράχος τῆς Βα-
ρασοῦδας — ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὰ χτήματα μὲ τ' αμ-
λεῖα καὶ τὰ περβόλια μὲ τὶς πλουσίες καλόδρεφτες
πορτοκαλιές, ἡ πολιτεία συμμαζωμένη, σκυφτὴ καὶ
ντροπολή σαν ψυχὴ ξεμοναχιασμένη, — δίνουνε στὸν
τόπο κάποιον χαραχτήρα ἐνείφρου καὶ παθητικότητας.
Προικτὲς παράδοσες, μὲ τὶς παρατημένες τάπιες,
καὶ τὰ σκουριασμένα παλιά κανόνια, μονόξυλα καὶ
σιφάρια γιὰ τὰ ρηγά, πελάδες τῶν ψαράδων πάνω
στὰ νερά, κρασί τῆς δύσης κατακόκκινο καὶ αἱματέ-
νο συχνά, ἐργατιά τῆς λίμνης ταξιδεμένη καὶ ἐρωτο-
πιάνταχτη, ὅλα τούτα πλάδουν ἕναν ἰδιαίτερον ὑπο-
βλητικὴν καὶ παθητικὴν ὁμορφίαν κόσμου. Δὲν εἶναι
βέβαια κατὰ τύχη πού ἀπὸ τὸν τόπον αὐτόνε τῆς Ρού-
μελης, ξεπήδησαν τὰ περισσότερα παιδιά τῆς Ἑλλη-
νικῆς Μούσας. Παλαμῆς, Δροσίνης, Χατζόπουλος,
Μαλακάσης, Βλαχογιάννης, Παπαντωνίου, Βουτυράς,
Μιράνιαν, λίγο πολὺ κρατοῦνε ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι.

Παθητικὴ λοιπὸν καὶ ὑποβλητικὴ καὶ μυστικὸπαθη-
τὴν τὸ χαραχτήρα τοῦ τόπου του, καὶ ἡ ποίηση τοῦ
Μαλακάση. Μ' αὐτὴ τῆς ἡ υποβλητικότητά δὲν εἶναι
τέτοια πού νὰ θαμπώσει τὸ γυαλὶ τοῦ ποιητικοῦ του
καθρέφτη. Μπορεῖ κάποτε νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ ξενό-
φερτες τεχνοτροπίες, μὰ ξέρει πάντα ὁ ποιητὴς μᾶς
πληγορὰ νὰ βροῖσκει τὴν ἰσορροπία του. Τούτο μπο-
ρεῖ νὰ παρατηρήσει κανεὶς σὲ τραγουδία πού ἔγρα-
ψε τὸν καιρὸ πού ἔζησε στὸ Παρίσι, σὺμὰ στὸ Μωρε-
ᾶς, πού ἡ μεγάλῃ του φυσιογνωμία εἶχε σῦρει τὸ θαν-
μασμὸ τοῦ ποιητῆ μᾶς. «Στὸ σάτυρο μιᾶς πα-
λιᾶς θεῆς ἡς» ἐπιγράφεται ἕνα ἀπὸ κείνα τὰ ποι-
ήματα τοῦ Μαλακάση, καὶ γιὰ τὸ γυμνασμένο μάτι,
στέκεται τὸ ποίημα τούτο σὰ δείγμα τοῦ ποιητικοῦ
δρόμου, πού θ' ἀκολουθοῦσε ἡ Μούσα του, ἃ δὲν εἶ-
χε τὴν ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ τῆς.

Γυρίσματα καὶ Χαμοῖς εἶναι ὁ τίτλος
μιᾶς σειράς τῆς στερνῆς του συλλογῆς «Ἀσφὸδε-
λοι» πού μέσα τῆς ξανοίγουμε τὴν τελευταία ἐξέ-
λιξη τῆς ποιητικῆς του. Ὁ Μαλακάσης ξαναγυρίζει
στὴ ζωντανικότητα τοῦ πρώτου του βιβλίου τὸ «Συν-
τομιμάτων». Μὰ ἐδῶ δὲν ἔχουμε πιά τὴν ἀπὴλὴ ζων-
τογραφία τοῦ φυσικοῦ κόσμου, μπερὸς στὰ θαμπωμένα
μάτια τοῦ νέου τραγουδιστῆ. Ἡ ζωντανικότητά του εἶναι
περιγραφικὴ μαζὶ καὶ ψυχικὴ. Δυὸ κόσμοι ὁλόκεροι
τῆς καρδιάς, παλιὸς καὶ νέος, παιδικὸς καὶ προση-
μένος, ἀμείγνουνται γιὰ νὰ γενήσουνε ἐξείσια τρα-
γουδία, πού μποροῦμε δια μάλ' νὰ τὰ χαραχτήρουμε
μὲ τὴ λέξη: Μεσολογγίτικα.

Τὰ μυστικά του τραγουδιοῦ μὸν τίματες ἐσὺ
τῆς δύσης ὁ Μεσολογγίτικον κρασί.

κραεῖ ὁ ποιητὴς σὲ μιὰ στιγμὴ ἐξομολόγησῆς. Ξανα-
γυρίζει ἀπὸ χρόνια στὴν ἡσυχίαν, λησμονημένη καὶ τα-
πεινὴ του πατρίδα. Ἔχει ἄσπρα μάλια, μὰ καὶ κλα-
διὰ δάφνης δοξασιτικῆς στὸ μέτωπο. Ἡ κόρη ἐνὸς
θλασσινοῦ καὶ μιᾶς μάννας ὁμορφῆς, τραγουδισμέ-
νης, τῆς πρώτης του ἀγάπης ὁ αὐγερινὸς, τοῦ μήνυσε
πρὶ φύγει πάλι νὰ πάει μιὰ μέρα νὰ τὴ δεῖ. Ἀυστη-
σμένη πέρασε τὴ ζωὴ τῆς, χωρὶς νὰ ξανασάνει στὸν
παῖνον κόσμον, χωρὶς νὰ ξέρει ἄλλο δρόμον ἀπὸ τὸ
στρωτὸ πού πάει στὸ κοιμητήρι.

Χηράμενη τῆς ἐρωτίας κι ἀπ' τὴν παλιὰ καταλαλή.
στὰ μαῦρα καὶ στὰ σκότεινα, σὺν τὴν κραινομένη ἑλπί.
στὴν ἡδὴ τὸ ἄλλο βράδι
πὸ καὶ σὲ ἀχνὸ τῆς πρόσωπο, μαντεῖονταν μονήμα
θημάτα καὶ νυχτομάγα
σημάδια τοῦ παλιὸν καιροῦ, τὰ μυγδαλάτα τῆς τὰ δρό,
— πὸ νὰ μποροῦσα νὰ σκυβᾶ δροσινὰ τὴν πίκρα τῆς νὰ πῶ!
στὰ δάκρυα μούτημα
γιὰ κελὴ καὶ γιὰ μένα...

Μὲ ἀπλότητα καὶ φυσικότητα τέτοια, παρασταίνει
σύντομα, ὁλόκερο ἕνα δράμα ψυχικὸ, ζωντανεύοντάς
τε μπροστὰ μᾶς μὲ λίγες ἀδρές πινελιές.

Τῆς ἰδίας δυνατῆς περιγραφικότητος δημιουργή-
ματα, μὲ χρώματα ζωηρὰ καὶ πλούσια, μὲ φράση ἀβί-
αστη καὶ σπαρταριστὴ, μᾶς χάρισε τελευταία ὁ ποιη-
τὴς τρία ποιήματα, τυπωμένα σὲ ξεχωριστὸ βιβλίο
ἕνα—ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψη τοῦ Μπα-
ταριά στὸς καπεταναίους τοῦ Μεσολογγιοῦ, τὸν και-
ρὸ τοῦ ἡρωικοῦ του μεγαλείου. Μέσα στοὺς καπετα-
ναίους ἐκείνους κι ὁ παλκοῦς τοῦ μεσολογγίτη, τρα-
γουδιστῆ, πού ρίχνοντάς του μιὰ βαδιὰ ματιά ὁ ἀστυ-
κροῖτος Βρεττανὸς ποιητῆς, πῶς ξέρει ἃ δὲν τοῦ προ-
μῆνυσε τὸ φανέρωμα τοῦ σήμερον τοῦ ἀπόγονου! . .
Τὸ ἄλλο ποίημα, — κινημένο ἀπ' τὴ θύμωσιν τοῦ λε-
θέρτη «Τάκη Πλοῦμας», πού ντυμένος τὴν παραδομέ-
νη ντόπια φορεσιά μὲ τὴν κοντὴ φουστανελλίτσα, χυ-
μοῦσε καθάλαρης ἀπὸ τὴν πλατεία πύλη τῆς χώρας,
ἔχοντας πίσω του ἀκόλουθον τὸ μικρὸν ἀξάδερφόν του,
πὸ δὲν εἶτανε ἄλλος παρὰ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς μᾶς. . .
Καὶ τρέτα ποίημα ἀφιερωμένο στὸν Μπαταριά. Ὁ
Γιῶργης Μπαταριάς, πού ἐδῶ καὶ λίγον
καιρὸ πέραν ἔβδομηντάρης, εἶτανε ξακουστὸς τρα-
γουδιστὴς καὶ λαοτιέρης στὸ Μεσολόγγι, πού τὸ τρα-
γουδὶ τὸ εἶχ' ἐπάγγελμα καὶ μ' αὐτὸ ζοῦσε ὡς τὰ γε-
ρατιά του. Ἡ συντροφία του, πού αὐτὸς τῆς εἶτανε ἡ
ψυχὴ, εἶχε τρία ὄργανα, λαοῦτο τοῦ Μπαταριά, βιολί
τοῦ Κατσαροῦ, καὶ κλαρίνον τοῦ τσίγγανου Σουλεϊμά-
νη. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τούτα βασίλευε καὶ τραγουδε-
κε ἀνέβαινε σὲ οὐρανὸς ἀπὸ πάθος, τὸ τραγουδὶ τοῦ
Μπαταριά. Ἡ φωνὴ του πού ἔφτανε ἀβίαστα τὶς ἀ-
ψηλὲς νότες καὶ καταρακλιούσε σκαλὶ - σκαλὶ μὲ χίλια
παιχνιδίσματα, γυρίσματα καὶ τρακίσματα ὡς τοὺς
χαμηλοὺς τόνους, ἔπαιρνε ὅλη τὴ χάρι καὶ τὸ αἶσθη-
μα, ἀφοῦ πρώτα ὁ τραγουδιστὴς ἐρχότανε ἀπὸ κέραι
μὲ κρασί. Ἡ ἀφραστή ἐπιτυχία του εἶτανε τὰ Γιαν-
νιώτικα, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ἐρωτικὰ λιανοτραγουδία.
Ὅποιος ἀκοῦγε τὸν Μπαταριά, στὴ «Λαρίνα», στὴν
«Ἐξομολόγησιν», στὴν «Καταλαλή», στὴν
«Φροσὴν», ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινηθεῖ κατὰ βάθος καὶ

στό μάτι του να μην ανέβει ανέλιχτα τὸ δάσφι.—Πόσο εἶτανε τὸ πάθος τῆς φωνῆς του. Ἡ τέχνη του, δική του δόξα, βγαλμένη ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὴν ψυχή, εἶτανε ἐπιτέλεσμα τῆς ἐπιμονῆς καὶ ἰερῆς του ἐπίδοσης.

Τὸ τραγοῦδι του εἶτανε ἴδια ἡ πνοή του. Ἡ ζωὴ του ἔνα γλέντι συγκρατητό. Ἀληθινὸς μισθός, ὅτι κέρδιζε καὶ κέρδιζε κάμποσα, τὰ ξόδευε μόνο γιὰ τὴν κλιτοπέρασή του. Λέ συλλογιζότανε ἄλλο τίποτα στὸν κόσμο, παρὰ τὸ τραγοῦδι. Ἔτσι κινήσανε τὰ χρόνια του. Μὲ τὸ τραγοῦδι ξυπνοῦσε στοὺς νέους τὴν ὁμορφιά τῆς ζωῆς, τοὺς ἔπλαθε κόσμους ἐνερευτοῦς, ἐξευγένηζε τοὺς ἀπλοὺς ἐκείνους ψαράδες, ποὺ τὸν λατρεύσανε. Τὸ περίεργο εἶναι πὼς πέρασε, στοὺς δυὸ μεσολογιῆτες μας ποιητῆς, γιὰ βιολιτζῆς, ἐνῶ δὲν ἔ-

παίξε παρὰ λαοῦτο, συνοδεύοντας τὴ φωνή του. Ὁ Παλαμῆς τὸν ἔμνησε στοὺς «Καίριμος τῆς Λιμνοθάλασσας». Μὰ ὁ Μαλακῆς στὸν «Μπαταριάς του ἐκλεισε ἄλλοτερο τὸ Μεσολόγγι, καὶ ὑπόθηκε σὲ οὐρανὸς λυρισμοῦ. Βέβαια ὁ τόπος ἐκεῖνος τῆς λιμνοθάλασσας δὲν ὑπορούσε νὰ μὴ γεννηθεῖ καὶ τὸν ἀσγκριτο τραγουδιστή, καὶ ὁ πόθος τοῦ Μαλακῆς σὲνι του τριστιχο ἀπὸ τοὺς «Ἀσφὸδελου» πόσο ἀπλὸς καὶ πόσο βαθὺς καὶ ἀληθινὸς δὲν εἶναι!

Τοῦ Μπαταριά τοῦ ξακουστοῦ τραγοῦδι ἐσένα πλάνο!
Σ' ἔνα σκοπὸ Μανιάτικὸν ἀρμονισμένο ἀπάνι
νὰ σ' εἶχα μυρολόι μου λέγει ὅρα πρὶν πεθάνω.

(Τὸ τέλος σι' ἄλλο φύλλο)

ΠΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

4

Ο ΑΠΟΚΛΗΡΟΣ

— Τάλλο; γιὰ πὲ το μου; τί γίνηκε ὅστερα;

Ὁ πατέρας του ξυπνοῦσε καὶ χωρὶς νὰ θυμώσει, μὰ καὶ πότε θυμῶνε; ἔκανε:

— Ἄ, ναι, τί λέγαμε;

— Ὅταν ἔσπασε τὸ δεύτερο δόντι τοῦ χτενοῦ καὶ παρουσιάστηκαν τὰ δυὸ ἄλλα μὲ τίς χουσὲς σέλες!

Καὶ τοῦ ξακολοῦδοῦσε τὸ παραμῦθι, ὡς ποῦ, πάλι ὁ ἔπνος τὸν ἔπαινε. Ἀλλὰ τότε τίς περισσότερες φορές, θάκουγε τὴ φωνὴ τῆς μάνας του, ποὺ κοντὰ ἐκεῖ κατὶ θὰ ἔγραβε, νὰ τοῦ λέει ἀπότομα:

— Ἔλα, δὲν πᾶς νὰ κοιμηθεῖς καὶ σὺ, νὰ τὸν ἀφήσεις νὰ ἡσυχάσει!

Ἀρρώστιανε ὁμοῦ, σιγνὰ ὁ πατέρας του, κάθε τόσο ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴ πέσει στὸ κρεβάτι. Καὶ τότε ἡ μάνα του ταραζόταν. ἔπαινε κουβέρτες νὰ τὸν σκεπάσει, γιὰτὶ κρούνε ὑπερβολικὰ κ' ἔβριζε αὐτὸν, γιὰτὶ τὸν ἔβλεπε νὰ μὴν τρέχει νὰ κάνει κάτι, νὰ τὴν βοηθήσει. Φαινόταν τότε, τότε μόνο ὅτι ἔγραυτοῦσε τὸν ἄντρα τῆς, τὸν πονοῦσε.

Καὶ ὁ πατέρας του, ἐνῶ φαινόταν πὼς κοιμώτονε, κοινοῦλοῦσε μὲ τίς κουβέρτες χαμένους μέσα σ' αὐτές, ἀκούγοτανε ξαφνικὰ νὰ ψάλλει τὸ ἀγαπητὸ του:

«Σπιερὸ» ἡσυχὸν δάσος...

Καὶ λάτρνε τὴ γυναῖκα του. Ὅταν πολλὲς φορές τὴν ἔβλεπε ἀμίλητη καὶ μὲ σουφρωμένα φρύδια, τῆς ἔλεγε:

— Μὰ τί ἔχεις πάλι!

— Τί νάχω! ἔκανε αὐτὴ μ' ἕνα σήμαμα τῶν χειλιῶν. Ἐμοιάζε σάν κάτι κινιλικία χαδιόρικα, κακομαθημένα, ποὺ σὲ χόδεμα, ἡ πείραγμα μικρὸ τοῦ ἀφεντιχοῦ τοὺς γριζοῦν καὶ σηκώνουν τὰ χεῖλια δείχνοντας τὰ δόντια.

Ὁ πατέρας του δὲν τῆς ἀπαντοῦσε, τὴν κοίταζε μόνο γιὰ τὰ γελιστὰ του μάτια καὶ μ' ἕνα μικρὸ χαμόγελο.

Ἡ μητέρα του ἦταν ὅλος διόλου ἀντίθετη ἀπ' τὸν πατέρα του. Σιωπηρή, χωρὶς γέλιο, καὶ σχεδὸν χωρὶς χαμόγελο. Σπάνια νὰ μὴν ἔχει τὰ νεύρα τῆς.

Καὶ πρὶν δὲ πᾶθευε τὸν Ποίμη, ποῦ ἦταν ἕνα καὶ

μοπαχὸ παιδί τῆς, μονάκριβο. Καὶ ὅταν μιὰ φορὰ ποῦ εἶχανε λείψει δυὸ μέρες μὲ τὸν πατέρα του σὲ κάποιον πανηγύρι, τὸν φλῆσε, αὐτὸς ξαφνιάστηκε.

Κ' ἔτσι ἔφτασε σὲ μιὰ ἡλικία μεγάλη μέσα στὸ σπίτι καίνο, τὸ δικό του σπίτι, μ' ἕναν πατέρα, ποῦ ὅλο χαμογελοῦσε καὶ τοῦ μιλοῦσε ἡσυχὰ καὶ γλακά, καὶ μὲ μιὰ μάνα, ποῦ ὅλο εἶχε τὰ νεύρα τῆς καὶ τοῦ φερότανε μὲ κακὸ τρόπο.

Θυμῆθηκε ἔπειτα, ποῦ κλεισμένος ἦτανε σὲ Λύκειο στὴν Ἀθήνα.

Ἐλε φύγει μὲ χαρὰ ἀπ' τὴ μικρὴ του πόλη, ἀφῆσε χωρὶς νὰ ληπθῆι σχεδὸν, τὸ σπίτι του, τὸ μικρὸ νοματίο του, μὲ τὸ παράθυρο, ποῦ βγαίνει σ' ἕνα φωταγωγό. Ἀράχνες, σφαλάγκια, μεγάλα, γίγαντες, κατοικοῦσανε στὶς γωνιές τοῦ φωταγωγοῦ καὶ τοὺς ἐξοργιζε ἀπ' τὸ παράθυρο, κατσαρίδες γιὰ νὰ τὰ ταῖσει. Ἄλλα περιμένα καὶ ἄλλα βόηκε καὶ ποῦ πῆγε. Ἦτανε σὰ φιλακή σωστή! φιλακή, ποῦ εἶνε σὲ κεντρικὸ μέρος μεγάλης πόλης, καὶ ὅπου γύρω τῆς ἡ ζωὴ, ὁ θόρυβος βράζει...

Καὶ οἱ νύχτες οἱ χειμωνιάτικες, ὁ κρότος τῆς βροχῆς, ποῦ πλενότουσαν οἱ ἐπιμελητῆς, πρῶτ', πρῶτ', ὅταν ἀκόμα ὑπῆρχε σκοτάδι καὶ ὁ κρότος ἔπειτα, τοῦ κοουδονισοῦ! Ἡ μελέτη μὲ τὸ φῶς μέσα σὲ μιὸ μεγάλη αἰθουσα κρούα, παγωμένη. Κ' ἔξω ἄσπρη καὶ μόνο κάποτε ἡ φωνὴ τοῦ Σαλεπιτζῆ, τὰ θήματά του.

Στὸ νοῦ του ἦρθε, πὼς καὶ καὶ δὲν ἀπόχτησε φίλους. Ἐνός πῆγε, ἕνός ἔφυγε.

Ἄλλ' ὅμως τότε, δὲν ἔδινε καὶ τόσο προσοχή. Κ' ἔπειτα εἶχε ὅλο του τὸ νοῦ στὴν ἐλευθερία.

Μὰ τί διέφερε αὐτὸς ἀπ' τοὺς φιλακισμένους;

Στὸ νοῦ του ἦρθε, πὼς καὶ καὶ δὲν ἀπόχτησε φίλους, σάν ἀπ' τὰ γυαλιά, κοίταζε ἔξω τὸν κόσμο, τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ γύριζαν ἐλεύθεροι. Κοίταζε τοὺς μάγκες, ποῦ παίζανε, κ' ἐπιθυμοῦσε νῆταν κ' αὐτὸς ἐνῶ ἀπ' αὐτοῦς.

— Νόμου!

Τί πὼς δὲ φοροῦσε παλιόρουχα, τί πὼς θάκανε ἔμπολιτος, ἀφοῦ δὲνε τὴν ἐλευθερία του;

Μετά λίγον καιρό συνέβηκε κι ο θάνατος του πατέρα του.

Πλησίαζαν τότε οι εξετάσεις.

Τόν ειχε προσκαλέσει ο διευθυντής του Λυκείου στο γραφείο του, και κεί με τρόπο, του τότε. Τι κλάματα έκανε...

Κι όταν πήγε στο σπίτι το ήσυχο, το γελαστό, το βρήκε ντυμένο στα μαύρα. Οι κουρτίνες μαύρες, οι ζωγραφίες σκεπασμένες, οι καθρέφτες γυρισμένοι ανάποδα. Κ' ή μάννα του να κλαίει...

Το Σαβέβρη ήρθε πάλι στη 'Αθήνα. Δεν κλείστη- όμως στο Λύκειο, παρά έμεινε σε μια αδερφή του πατέρα του, παντρεμένη. Ήτανε στην τέταρτη τάξη του γυμνασίου.

Κι άρχισε πάλι τη μελέτη, ενώ όλο του φαινότανε να βλέπει τη μάννα του, να κλαίει μέσ' στο δωμάτιό της, με τόν καθρέφτη της γυρισμένο ανάποδα και τις ζωγραφίες σκεπασμένες με μαύρο ύφασμα...

Μετά καιρό όμως, και δεν πέρασε και πολλές και- ρός, μαθαίνει μια είδηση, που τούφερε μεγάλο θυμό κι αγανάκτηση. Ή μάννα του ειχε ξαναπαντρευτεί!

Δέ τού τόνωψε αυτή, αλλά μια αδερφή της μάννας του, ή όποια τούδινε και συμβουλές και τήνε δικαιο- λογοῦσε.

Αυτός της απάντησε με σκληρά λόγια, ύβριστικά για τη μάννα του.

Δέν τού ξαναγράφανε. Αυτός τότε, έγραψε στο θείο του, πώς δέ θέλει να τούς ξέσει, πώς, πώς... Και η' ανώνυμ' ένευε επίτροπος ο θείος του. Ήτανε όμως και μεγάλος πιά, δεκαεννιά χρονών, και μ' όλην καρδιά, άθνησιονε τη διεύθυνση της περιουσίας του. Ή μάννα του ειχε δικιά της περιουσία, μα δέν ήθελε άπ' αυτή τίποτα...

Θυμήθηκε κ' αιστάνθηκε θυμό, που μαζί η κοντά με τη λύπη και την αγανάκτηση για τη παντρεία της μάννας του, ειχε δει βαθειά μια χαρά. Θάπτανε να τη λυπάται, κάτι θάμπανε τώρα μπρός και θάμεινε κ' ε- λφύτερος, χωρίς κανέναν, κανέναν!

Κ' έτυχε και σε λίγο καιρό, να αναγκαστεί να φύ- ρει και άπ' τη θειά του, εξαιτίας του άντρα της. Ήν και πλήρως καλά, ποίμεινε μαζί τους, ένα θράδυ ο άντρας της θειάς του, πουρθε πιωμένος, τούπε να φύγει.

Κ' έφυγε. Βρήκε δωμάτιο και πήγε τα πράμμα- τά του. Κ' έτσι έμεινε μόνος, μόνος, χωρίς κανένα!

Τάσισε αυτά, και θυμήθηκε πώς ζητούσε τη συν- τροφιά έπειτα, σά διαρασμένος νερό, ζητούσε, λαχτα- ρούσε ναχει παρέα, φίλια, να κουτσοπίνουν γύρο σένα τσαπέλι και να κουβεντάζουν...

Και θυμήθηκε την περιφρόνηση, που πάθαινε τόσο καιρό, ζητώντας φίλια, συντροφιά, που όλοι όσοι ζη- τούσε τη φίλια τους την παρέα τους, τόν άπορεύγα- νε, κοιτάζανε πώς να τόν ξεφορτωθύνε, μετά δυό τρεις φορές, που τόν βλέπανε! Κι αυτός θύμωνε για τη περσιωρόνηση, μα πάλι ζητούσε άλλου τη φίλια, τη συντροφιά. Τίποτα και κεί! Κανέναν δέ τόν ήθελε μαζί του. Μα γιατί:

Έκανε να αναγκηθεί πάλι, αλλά γρήγορα λυτή- θηκε τόν εαυτό του. Τόν ειδε μόνο, ξερημο, να τούδει σένα μπακαλικάκι, και να κοιτάζει τής άλλους, που πολλοί μαζί, λινάνε γελοῦσαν, μιλούσαν!

Κάποτε τούχε περάσει άπ' τόν νοῦ του, μη αινό, που πάθαινε ήταν τιμωρία, γιατί φέροθηκε έτσι στη μάν- να του. Ταράχτηκε τότε, όπως και τώρα, που τόν συλ- λογίζεται. Όχι, όχι, από μικρός ειχε αυτήν την κατά- ρα ή ένα μέρος της. Ποτέ δέν ειχεν άποχτήσει φίλους!

Και σάν άκουσε τα παιδιά της γειτονιάς τον κ' ένα εξαδερφάκι του μαζί, ανεβασμένα σ' ένα κάρρο ξε- ζεμμένο, να τού τραγουδούν 'Όλα μαζί:

"Όλοι, όλοι άντάμα

κι ο ψωριάρας χόρ'α!

'Αλλ' έδικιήθηκε τότε. Γραβώνοντας τόν ραμπαδό- ξυλο έκανε τόν κάρρο να γυρίσει και να δείξασει τα παι- δάκια σά νάταν πέτρες, ή κάτι άλλο χοντρο έμπόρευ- μα.

'Αλλά μήπως στόν έρωτα που ζήτησε μπόρεσε να κάνει τίποτα; Και κεί τα ίδια και χειρότερα! "Όπου ζήτησε την άγάπη βρήκε την περιφρόνηση...

Τελευταία ειχε σχετιστεί με τόν Νάσκο και τη πα- ρέα του. Αυτοί δέν τόν άπορεύγανε τόν δεχόντουσαν στη παρέα τους. Κι ήταν ή πρώτη παρέα πουχε κάνει καιρό μαζί τους. Ένας μόνο, ο Σύρος, αυτός δέ τόν ράμεινε και τούδειχνε, δέν τού μιλούσε και κοιτάζε και να μην τόν χωριστά. Ο Νάσκος ήταν ο καλύτερος, ποράξενος, αλλά καλή καρδιά κι όλο να λείει.

Και πήγαινε κεί, χωρίς σχεδόν, να μιλά μη τούς διαραστήσει. Τούχε περάσει και ή ιδέα, πώς μη και που μιλούσε πολύ, κ' ήθελε να λείει, διαραστοῦ- σε κείνους, που έπαινε, ή ζητούσε τη σχέση τους. Ειχε όμως βρει και τη φωνή του αντιπαθητική, από ένα θράδυ, που την πρόσεξε. Ειχε πειραχτεί άπ' τόν τόνο της, άπ' έτσι που μιλούσε. Και από τότε προσ- παθοῦσε να μιλά, όταν ειλεγε τίποτα, σιγά και άχρω- μάτιστα.

Δυό φορές όμως, τράβηχτηκε και ζητούσε να τρα- βηχτεί. Έβλεπε πώς εκεί που πήγαινε ήτανε δάν πα- ράσιτος, σά ζητιάνος, που τόν καθίζουσε σε τραπέζι πλουσιού. Δέν ήτανε με φίλους. Τόν πείραζε κι ο τρόπος τού Σύρα. 'Αλλά μαζί ειχε άρχισει και να ζη- λείει τη φίλια και τόν ενδιαφέρο, πούχε ο ένας στόν άλλον ενώ γι' αιδόν πεντάρα δέ δίνανε. Κι όταν ειχε κερραστήσει, κανείς δέν ειχε φανε να ρωτήσει, για τα μάτια.

Κ' έφυγε, αλλά πάλι γύρισε, γιατί βρήκε χειρό- τερα.

"Ένα θράδυ διαραστημένος ειπε και ώρκίστηκε, πώς δέ θα πήγαινε πιά κι ούτε θα ζητούσε φίλιες και παρέες. 'Αλλ' ειχε κάνει κι άλλους όρκους, και πήγαιναν χαμένοι. Αέτη τη φρορά όμως τότε με πό δύναιη κ' αιστάνθηκε πώς μπορούσε να τόν κρατή- σει. 'Αλλά πήγε πάλι σήφθηκε, όταν έφτασε κοντά...

'Ο Ποίμης άφησε ταραγμένος τις ενθύμησες. "Α- κουσε τόν άνεμο έξω να τραγουδά και τη βροχή να χτυπά τα παραθυρόφυλλα, τις γούλλιες σάν άπ' έξω ναχε σταθεί κάποια γρηά σκελετωμένη, στρίγγλα γρηά, και τα χτυπούσε με τα μακρινά, κοκκαλιάρικα δάχτυλά της.

(Ακολουθεί)

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ "ΤΥΠΟΣ",
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάκτες: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διαχειριστής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τή Διαχείριση πρέπει
να διευθύνονται:

ΕΤΑΙΡΙΑ Η "ΤΥΠΟΣ" Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

δρ.	20	τὸ χρόνο.
>	10	τὸ ἔξαμηνο.
>	5	τὸ τρίμηνο.
£	1	τὸ χρόνο.
£	0,10	τὸ ἔξαμηνο
\$	5	τὸ χρόνο
\$	3	τὸ ἔξαμηνο

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΛΕΥΚΟ

Καὶ γιὰ τὰ ἄλλα μέρη ἀνάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΣΤΗ Συζήτηση πρῶτος πάνω στο γλωσσόσκαπι. δευτικό μας ζήτημα, μόνο ἐμεῖς διατυπώσαμε ὡς εὐρισμένη καὶ πρωτότυπη γνώμη. Οἱ ἄλλοι περιοριστήκανε νὰ ξαναμασήσουν τὰ κλιμακωμένα ἐπιχειρήματά τους. Μόνο ἐμεῖς βάλαμε τὸ ζήτημα ἐκεῖ ποὺ εἶναι. Ἦσθε ἔπειτα καὶ ὁ Ψυχάρης κ' ἔρριξε ὅλο τὸ βάρος του στὸ μέρος τὸ δικό μας. Γιατὶ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πιά σήμερα γιὰ καθαρῆουσα, ὅπως φαντάζονται οἱ πολλοί. Ἡ καθαρῆουσα εἶναι καταδικασμένη πιά, καὶ ἂ ζεῖ, τεχνητὴ εἶναι ἡ ζωὴ της, εἶναι οἱ ἐκπαιδῆς τῶν γαιτρῶν ποὺ τὴν κρατοῦνε στὴ ζωὴ καὶ θὰ τὴν κρατήσουν βέβαια μετὸ στανεῖο ἀκόμα γιὰ κλίμακωσον κερδῶ. Σήμερα ὅλος ὁ ἀγῶνας γίνεται, καὶ πρέπει νὰ γίνεται, γιὰ τὴ μχητή. Αὐτὴ εἶναι σήμερα ὁ ὄχτρος καὶ ὄχι ἡ συμφρασιμένη ἢ καθαρῆουσα, καὶ ἄς κοροβιάζει ὅσο θέλει ὁ Χατζιδάκης. Ἐμεῖς εἴπαμε τὴ γνώμη μας. Καὶ τὴν εἴπαμε ὅπως συνηθίζουμε πάντα νὰ λέμε τίς γνώμες μας. Καθαρά καὶ ἀφορα. Τὸ περίεργο τώρα εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ σιωπὴ τῶν ἰσομόδιων σὲ ἄλλη αὐτὴ τὴ συζήτηση. Βέβαια εἶναι γνωστὸ, πὺς οἱ ἰσομόδιοι μόνο μετὸ «Δελτίο», τὸ ἐπίσημο ὄργανό τους, ἐπικοινωνοῦνε μετὸν πολλὸ λαό. Μὴ τὸ δικαίωμα εἶναι πὺς τὸ περίεργο αὐτὸ «Δελτίο» ἐμφανίζεται μόνο κάθε δυὸ τρία χρόνια. Νὰ περιμένουμε λοιπὸν δυὸ χρόνια γιὰ νὰ μάθουμε τι ἔχουνε νῆσαντίσουνε οἱ ἰσομόδιοι στὶς γνώμες τίς δικές μας καὶ τοῦ Ψυχάρη; Δὲν ὑπάρχει τάχα τρόπος νὰ μᾶς τὴν ἀνακοινώσουνε γρηγορότερα; Οἱ ἐφημερίδες ποὺ δημοσιοποίησαν τὸ μεταρρυθμιστικὸ κίνημά τους δὲν πιστεύουμε πὺς θὰ δυσκολευότανε νὰ τοὺς δώσουνε τὰ μέσα νὰ μιλήσουνε. Ἡ τώρα ποὺ ἀρχίζει ἡ ἀντι-

δραση, τοὺς ἐγκαταλείπουνε καὶ αὐτὲς ἀπροστάτευτους; Μὴ ἐπιτέλους εἶναι ἔδω ὁ «Νουμάς». Οἱ στήλες μας εἶναι στὴ διάθεσή τους κάθε στιγμή. Κ' εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παντήσουνε. Γιατὶ ἐμεῖς, ἐπιτέλους, δὲν εἴμαστε ἄπλά ἄτομα, ποὺ καὶ πάλε θάπρεπε νὰ συζητήσουνε μαζί μας. Ἀντιπροσωπεύουμε μιὰ ὁμάδα, μιὰ ὀρισμένη ἰδεολογία, μέσα στὸ δημοκρατικὸ κίνημα, καὶ ἡ ἀπάντησή στὶς γνώμες μας ἐπιβάλλεται. Ἐξὸν ἀν' ὑποθέσουμε, πὺς τὸ ζήτημα τὸ παίρνουνε γιὰ προσωπικὸ ἢ τοῦλάχιστο οἰκογενειακὸ, ἀδιαιφροῦντας εὐταρχικά γιὰ τίς γνώμες τῶν ἄλλων μὴ ποὺ ἐξασφάλισαν τὴν ἐγκρίση τῶν προσταμένων τους. Μὰ ἀνθρώποι δημοκράτες μποροῦνε νὰ σέβονταιται ἔτσι:

ΜΑΘΕΤΕ νὰ ἐκμαθεύετε μετὰ σαφήνεια. Ἡ ἐπιστήμη πρέπει νὰ εἶναι ἐγκολονόητη, φρονάζει ὁ Ψυχάρης. Αὐτὲς τίς σκέψεις κάνουμε τίς περισσότερες φορές, σὰν τύχει νὰ διαβάσουμε κανένα ἄρθρο φιλολογικὸ ἢ καμιά φιλολογικὴ κριτικὴ. Ἡ ἀοριστολογία φτάνει στὰ σύνορα τῆς ἀολοιότητας. Φράσεις στρωμμένες, σκοτεινές, ἀκατάληφτες, ποὺ ὅσο καὶ ἂν τίς στήψεις ἀδύνατο νὰ βγάλεις νόημα. Βέβαια πρῶτος καὶ κύριος ὑπεύθυνος ἢ καθαρῆουσα. Μὰ καὶ κάτι ἄλλο. Δὲν κατέχουνε ἀκριθῶς τὰ πράματα, δὲ γράφουνε «ἀπὸ περιουσίας». Πρέπει γὰρ νὰ πῆς χίλια γιὰ νὰ μορεῖς νὰ πῆς ἓνα. Μὰ ἅμα οἱ γνώσεις εἶναι φτωχῆς, παρμένες ὅπως-ὅπως ἀπὸ τὸ πρῶτο φιλλοδία ποὺ θὰ διαβάσουμε, τότε μόνο ἡ στρουφνότη καὶ ἡ σκοτεινὰ τῆς φράσης μπορεῖ νὰ σκεπάσει τὴ γιγννότη τῆς σκέψης. Καὶ νὰ ὁ λόγος ποὺ δὲ θέλωνε τὴ δημοτικὴ. Ἡ δημοτικὴ δὲν ἐπιτρέπεται στρουφνότητες. Ἄμει ἔχει νὰ πῆς κάτι, θὰ τὸ πῆς μετὰ σαφήνεια. Ἀλλοιότιχα γίνεται γελοῖος. Μὰ μετὸν καθαρῆουσα μπορεῖς νὰ λὲς κοιταμάρες καὶ νὰ περνᾶς καὶ γιὰ σοφός.

ΚΕΙΝΟ ποῦχομε καθῆγο νὰ τονίσουμε ξεχωριστὰ ἀπὸ τὴν κριτικὴ ὁμιλία τοῦ συνεργάτη μας Ρήγα Γκόλφη γιὰ τοὺς ποιητὲς Μαλακάση καὶ Πορφύρα, εἶναι ἡ γλώσσα του. Μιάμιση ὄρα μίλησε σὲ μιὰ καθάγια, ἀγνή, κροισταλλένια, λεβέντικη δημοτικὴ γλώσσα σ' ἓνα περνώτατο ἀκουστήριο καὶ κανεῖς δὲ διαμαρτυρήθηκε, κανεῖς δὲν κοιροῦστικε. Τέτοια εἶναι ἡ ἀγνή δημοτικὴ σὰν ξέρεις νὰ τὴν μιλήσεις, σὰν ἔχεις νὰ πῆς πράματα ζουμερά μετὰ αὐτὴν. Οἱ διαμαρτυρίες ἐμφανίζονται, καὶ μετὸ τὸ δικό τους, ὅταν μετὰ τίς γλωσσικὲς ἀκούστητες πρόκειται νὰ κοίτουμε τὴν κοίτη σκέψης μας. Ἔτσι καὶ τὸ κλασσικὸ ἐπιχείρημα τῶν μυχτῶν πὺς γράφουνε μχητὴ γιὰτὶ αὐτὴνε τίμα θέλει ὁ κόσμος, ἀποδείχεται στὰ πράματα κοίφιο.

ΜΕΣΑ στὴ βιομηχανοποίησή καὶ κερσεαντικοποίησή τοῦ θεάτρου, ποὺ δημοιούργησε ἡ ἀσυνειδησία τῆς ἀλόγιστης ἀστικῆς ἐπιχειρηματικότητας, εἶναι σὰν ἓνα ξεκούρασμα τῆς ψυχῆς σὰ βλέπουμε νὰ παρασταίνονται καὶ ἔργα μετὰ ἡγεῖο φιλοσοφικὸ σκοπὸ καὶ ὀλδθεριο ἀνθρωπιστικὸ πῶθο. Ἡ Σοσιαλιστικὴ Νεολοαία, μαζί μετὰ μερικὸς ἄλλους φιλότιμους ἡθοποιούς, ἀνέθεσε στὴ σκηνὴ τίς προάλλες τὸ περίεργο ὁμιάντισο «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» τοῦ Δοστογιέφσκυ σὲ

θεατρική διωκτική. Κι αυτό πρέπει να το τονίσουμε
 σα μίαν αξιόπαιτη προσπάθεια για τη μόρφωση του
 λαού μας. Κάποιες υπερβολές και κάμποσες παραξή-
 γμας δημιουργήσανε στον τόπο μας μιὰ εχθρική α-
 τμόσφαιρα για το κοινωνικό μας ζήτημα ανάμεσα σε
 πολλούς, που θα είχανε κάθε λόγο να συμπυδούνε το
 εργατικό κίνημα. Σοσιαλισμός δέν είναι μόνο ή οικο-
 νομική βελτίωση του ατόμου. Πρώτο και κύριο είναι
 το ανέθεμα του σημερινού ήθικου και πνευματικού
 επίπεδου της ζωής πάνω σε μιὰ γερή οικονομική βά-
 ση. Κι αυτό νόνο ή φιλολογική μόρφωση του λαού θα
 το πετύχει. Το Θέατρο και το Βιβλίο έχουνε να παί-
 ξουνε το μεγαλύτερο ρόλο στο κοινωνικό δράμα που
 άρχισε να παίζεται. Αντίθετα με ό,τι γίνεται σήμε-
 ρα άλλου και πρό πάντων στη Ρωσία, ο λαός μας
 καθιστάρεε τρομερά σε μόρφωση, γιατί και να θέλει
 να μορφωθεί δέν έχει τα μέσα. Γι αυτό χαροετίζουμε
 την τελευταία φιλολογική παράσταση της Σοσιαλι-
 στικής Νεολογίας σα μιὰ καλή άοχη, παραβλέποντας
 κάθε τυχόν τεχνική αδυναμία και σκηνηκή άτέλεια.

ΣΤΗ ΤΖΙΑ

Άρτεμια και ογκιές, ξερολιθιές, φράγτες χαμμημένοι
 Με τη σοφία την άρτιατη της φύσης, που δέν μένει
 Το άόνομο μουσικό στο νού του ανθρώπου: ή γεωμετρία
 Της μέλλουσας και των κοινών, παύοια! Κι ή σοφία
 Της ζωής, καταλάοιση, κι ή κατάσταση σπιτάκι
 Σα ήλ, ημικά ησοάκια!

Άγος φρή, ραφές, σα μηχανή, στο μολετένο.
 Της πολιτείας ήρα κωδέρμα ήρωεπαίνο.
 Το ήκον, έζει, τό νόμο των καιρών για να κρατήσο
 Πασκίλι: μίς στον κορναχτό γίνεται, ήμπος και πίσω,
 Το δάκι, το χαμόγελο. Κι άπαισία τη ραίοια
 Αίλων, τό βράδι, λόγια.

Πώς λαγαρό, νησί με γελαστό, πάντα να ήσο
 Σα ήκαία άκορναία σου, την πολιτεία γάρβιο!
 Έδω πόσο μεση ή ζωή! πόσο γλυκά τα λόγια
 Που ήλι το άρει στο γελά! Και τί σοφία ραίοια
 Γάστια κι ή ήλιος! Τι σερνό χορό σέρνον ή όρες,
 Οι πεινάροφες κόρες!...

Τζιά, 1918

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΤΗΣ ΛΥΓΕΡΗΣ

Την είδα, την άγάνθησα τη λυγρή σα κάοια
 Σα κάοια που ή στοιχειοσαν και τα φίλαν ή δούκια
 Χρυσοή τη σιδερόπαιρη — Νεράϊδα Όνειροπαίτρια
 Πλάος διαβάτης δίπλα, δός μου να πιό νεράκι,
 Να πιό νεράκι δούσερο, ή πίνω για να πεθάνω...
 — Έδω πού δέν έχοιμε ξανθό πλληλαράκι,
 Έχω χρυσοί γινωσκισιο, έχω μικρό φαράκι
 Κι άπ' ήτι θέλεις κόπιασε μαζί να πιόμ' άπάνω.

Βασιή χαμμησι, όμορφος, βασιή κι άναστενάσεις.
 Σάπια λιβέντη κι έρεξε, ραίοιαν ή ραχούλες
 Κι ή μαύρος σου σε καρτερεί ή στέκει και λογιάζει:
 Σάπια κι άπάνω σα βονά χροένονε ή άγροήλες.
 — Πού νύβρω πύδια λυγρή ξανά για να κινήσο;
 "Αχ, το γινωσκισιο κοροί, μαρίστρα ξελομάστρα,
 Μού πήρε τα σούλοια και πίνω να λημονήσο,
 Κάλιο φαράκι να κινώσιν σα στοιχειωμένα κάοια!...
 — Σάπια λιβέντη κι έρεξε, ραίοιαν ή ραχούλες
 Κι ή μαύρος σου σε καρτερεί ή έχεις κι άναστενάσεις;
 Σάπια κι άπάνω σα βονό χροένονε ή ξανθοήλες
 Η με κοιτάς παράξενα; Τι με το νού σου βάσεις;
 — Ξανθή Νεραϊδογέννητη! Για τόμορφο σου γελά
 Λογιάσο νεραϊδόλαλο τραγοδι να σοδ ήάνω
 Τα Παραμύθια σ' έμψιαν και σ' ήμψιαν ή Θρύλοι
 Μζε τα μέτρα πάνω μου κοντά σου να πεθάνω!...

ΣΜΟΛΑΚΑ

ΜΑΡΤΙΑΤΙΚΟ

Κοκκινολαίμη, χειμωνοτρουπίτη,
 Της φράχτης και των σκαρπιών άλήτη,
 Μόλις τα πρώτα πρόβαλαν ροδάμια
 Μέσα άπ' τις καψαλές και τα σφεντάμια,
 Της φυλακής σου άφήρες τον κορμώνα,
 Που σ' είχε κλείσει ή φόβος του χειμώνα,
 (— Βγήρες, θέλω να είπω, άπ' την άρμπυρόξυ
 Με κάτι δραματάλισματα σκαρτσόξα, —)
 Και πρώτα σ' ένα χαμμηδό(ν) άγκάθη
 Έστάθης να λιαστής. Σάν κατακάθη
 Πίκρας γάρβασε στο λάργυγά σου,
 Μά ετύς ξεχρήθηκε το ραίλιμά σου
 Πάνου άπ' τα ξερά της φράχτης ρείζια,
 Σάν το χογλάκιμα, που στα χαίλια
 Τ' άκορναλιού γλυστρά — σα γέλιου τρώμμα
 Καθώς τα χείδογαργαίει τό κίμα...

Κοκκινολαίμη, κάτι δάχεις πάθει...
 Έψήλωσε ή δουλειά σου και τ' άγκάθη
 Παράτησε με κάποια καταφρόνια,
 Και στής ψευδοκακίας τ' άριοκλόνια,
 — Πίσω άπ' του κήπου μου τη μάντρα άνέθηκε.
 Σε βλέπω, κι όγκο παίρνω πώς χαζεύεις
 Με τα σπουργίτια που τα ξακλήριδια
 Τόσα ξεστοίκοτα κάνουν παιγνίδια,
 Σηκώνοντας τη ρούγα άπ' τις φρονές τους.
 Τώρα πούχων τις ξεροτοιορτές τους...

Μά δέ θα σ' άρεσε το ραβαίο
 Κι' αυτών, — κι' επέταξες στο κωπαρίσο
 Το πιο άηπλό, — στην τζήμη του επιόστης.
 Κι' άφού καλά έζει έρτεροζυγιάστης.
 Άνοιξες με άναπόκριση έναρμόνια
 Με κάποια αίδεροπλάνα χειλόνια,
 Που ή όστρια ή χτεσινή δάν' τάχει φέρει
 Πέρα άπ' του Νότου τα υπερπόντια μέρη...

Κι' έχετε σείς τώρα άλλο ραβαίο
 Αιτού ψηλά, — όσαν τριγύρω ή Φύση
 Σ' άγατολή, στη δύση και στα πλάγια
 Μ' όλα της να σμαράγδισε τα μάγια.
 Και μεθυσιού σάς έφερε κατάνηξη...

— Μά, ή άνθρακε, δέ νιώθεις; Ποθε ή Άνοιξη!
 (— Πώς θέλεις σάν το νιώσο, διαφροσπύλι.
 Βασειοσημένος άπ' το μεροδοίλι:
 Ταιριάζει σ' κέφι να έχεις κ' οιστρο.
 Που κοινωνιολέσαι μέσ' στο μαίστρο...
 Μά γέ, πούχι τυλίξει σα σφαλάγι
 Σ' ένα άδιάλτο δίχτυ ή Άνάγκη,
 Μιάν έπαρξη μοιάζω κομματιομένη,
 Που γάση άπό το Χάρο περιμένει...
 Μόνον αυτός θα δώσει στην ψυχή μου
 Φερά άνοιξιάτικου κι' άγέρα πώμου
 Για να ξεφύγει σ' άσπρα όνειροήσια,
 Που κρύβονται πίσω άπ' τα κωπαρίσια...)

Θάλασσα

NOTARIUS

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Χαιρετισμοί στο μοναστήρι, κοντά στη θάλασσα... Μέσα στο εκκλησάκι μιά εἴωδιά σαν ἀπὸ λουλούδια Παραδείσου. Μιά λαμπάδα, μιὰ μονόχη, καιὶ μαροσιά σὲ μιὰ γλωμῆ Παραγιά κ' ἡ φλόγα τῆς ποὺ τρεμοσβύνει δεητικά, κάνει νὰ λάμπει ἕνα χαμόγελο ἀπειρης συγκοπῆς στὴ χεὶλῆ τῆς Ἀγίας Παρθένου. Ἐξω ἡ θάλασσα κ' ὁ κάμπος ἀνειρεθόσονται μέσα στὴν ἀνοιξιὰτικὴ δόξα. Μέσα οἱ ψαλμοὶ, τὰ καντήλια, οἱ ἀνθρώπινες φηγὲς δεητικὲς κ' ἐκοιτικὲς, σαν τὴ λαμπάδα ποὺ τρεμοσβύνει, ἐκεῖ πέρα, ἔξω τὰ νέα σπασιά κ' οἱ ἀνθημέρες ἀρωμαθῆδες καὶ τὸ κύμα ποὺ τιντίζει ἕναν παλιὰ ἀναστῆσιμο. Ἡ φωνὴ τοῦ ἱερέως ταπεινὴ, ἀρμονικὴ, κροισοχεῖ καὶ ἀγκαλιάζει διὰ μὲ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἕνονο.

Χαίρει ὅτι τὰ οὐράνια συναλλάσσεται τῇ γῆ

Τ' ἀγέρι τοῦ πελάου μπαίνει ἀπὸ τ' ἀνοιχτὴ παρὰθερα, — προσκυνητὴς ποὺ φέρνει τὴν ψυχὴ τῶν στοιχείων νὰ προσεγγηθεῖ ἀντάμα μὲ τὴς ἀνθρώπινες φηγὲς. Μιὰ τρεῖσα φαίνεται σταματισμένη σὰ ν' ἀφιγκοῦται τὴν ψαλμοδία, καὶ τὰ κομπιά τῆς σηκομμένα λαμποκοποῦνε στὸν ἥλιο, σαν τ' ἀσημένια κομπιά στὴ γαλέρα τῆς Κλεοπάρας. Κ' ἡ φωνὴ τοῦ ἱερέα, ταπεινὴ, ἀρμονικὴ, ἐξαζολουνθεῖ.

Χαίρει ἡ τὰς σαγήνας τῶν ἁλίων πληροῦσα

Σιγά-σιγά ὁ γῶρος τῆς μικρῆς ἐκκλησίας πλαταινεῖ, — πλαταινεῖ κ' ἀγκαλιάζει διὰ τὴ θάλασσα, τὸν κάμπο, τὰ ἀροσιὰτὰ τὸ στεφανωμένο ἀπὸ τὴς ἀνθημέρες ἀρωμαθῆδες. Ἡ εἴωδιά τους ὑψώνεται σαν θυμιάματα στὸν οὐρανό, τὰ σπασιά λυγρίζουν σαν σὲ δίακους, καὶ τὸ φλοίσβημα τοῦ κήματος συνοδεύει τὴν ψαλμοδία.

Ἐδφημει σε μακαρίζοντα τὰ πέριτα

Ληξούρι

ΙΟΥΣΤΙΝΑ

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

Στὸ προηγούμενο φύλλο, σελίδα 156, πρέπει νὰ διορθωθοῦν:

Στὴν α' στήλῃ, ὕστερ' ἀπ' τὴ λέξη «νεροκοίτης», ἡ τελεία σ' ἐροσηματικῶ. Καὶ περὶ κάτου τὸ Jacobino σὲ Jacobino καὶ τὸ Καροσφύλλης σὲ Καροσφύλλης.

Στὴ β' στήλῃ τὸ «ὑπου καὶ στὸ Boninzella» σὲ «ἄπου καὶ τὸ Boninzella».

Προσθέτω καὶ τοῦτο ἀκόμη σὲ ὅσα εἶπα γιὰ τὸ Βενιζέλος: Τὸ—cello δὲν εἶν' ἀπίθανο ἀντὶς νὰνὰ κατὰλήξῃ νὰ εἶναι συγκοπὴ ὀνομάτου, λ. χ. Michele—Chello—Cello ἢ Domenico—Dominichello—

Donzello (Ἄεν εἶν' ἀπὸ Donenico);— Zello κτλ. (Ἴσως τέτιο καὶ τὸ Τσέλος, εἶτε εἶν' ἀρβανίτικο εἶτε δὲν εἶναι). Δοιοπὸν μὲ λίγα λόγια τὸ Βενιζέλος ἢ εἶναι ἄπλως ὑποκορισμὸς τοῦ Βενο—Βενί μὲ τὴν καταλ.—cello ἢ τοῦ Benicio (εἶτε τοῦ Benci) μὲ τὴν καταλ.—ello ἢ σύνθετο ὄνομα ὅπως τὸ δικὸ μας Καλογιάννης, καθὼς, εἶπε κ' ὁ μακαρίτης Νηστομάνος, χωρὶς ὅμως, μοῦ φαίνεται, καὶ νὰ ὀρθῶν καλὰ τὰ διὰ συνθετικά. Ἐγὼ βρίζω πιθανότερη τὴν πρώτη ὑπόθεσι. Βέβαιος δὲ μπορῶ νῆμαι, γιὰτὶ, ὅπως ἐγράψα κ' ἄλλοτες, στὰ ὀνόματα τυγαῖνον γίλις δυὸ διασταυρώσους καὶ πρέπει νάφθῃ μιὰ ἱστορικὴ ἀπόδειξη, γιὰ νὰ δείξῃ ποῖα ἢ ἀληθινὴ παραγωγή. Δὲ μοιάζουν τὰ ὀνόματα τὰ συγκομμένα καὶ παραμορφωμένα, ξεκάθωρα ὅπως εἶναι κ' ἀπομνημονεύματα, μὲ ἄλλα γλωσσικὰ στοιχεῖα, ὅπου μπορεῖ νὰ βοηθηθῇ κανεὶς στὸ βρέσιμο τῆς καταγωγῆς τους ἀπὸ τὴ χρήση τους μέσα στὴς λογῆς φηγὲς.

Ι. ΣΤΑΜΝ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ Τοπωνυμικὰ παραδόξα

Ὁ συγγραφέας ἀν καὶ γράφει τὴ μυτι, εἶναι ὅμως ἱστοριοδίφης γουστόζος καὶ λογογράφος μὲ χυδῶμο.

Ὁ κ. Καμπούρογλους ἔχει λεπτότατο αἰσθητικὸν νὰ βροσκεῖ τὴς πὸ κρημινέες ἀλήθειες ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν ἐτυμολογία μερικῶν ὀνομασιῶν. Ἄν καταγινώτανε εἰδικὰ μὲ τὴ γλωσσολογία θὰ ἔδρατε δάφνες γλωσσολογικὲς, ποὺ θὰ τοῦ τὴς ζουλέθαμε ὅλοι μας.

Ὁρα καὶ πρωτότυπη ἡ παραγωγή τοῦ Λιδοορι καὶ ἀπὸ τὸ δέντρο λιδοορία (ποὺ γίνεται λιδοορία ὅπως τὸ νιοχώρι γίνεται νιχώρι).

Ἐπίσης πὼς τὸ Μιστράς δὲν εἶναι τὸ Μιζηδράς τοῦ κ. Χατζηδάκη κἄν τὸ ὑποψίασθηκα. Δὲν εἶναι λοιπὸν, κἄν πολὺ δικίον ὁ κ. Καμπούρογλους. Κοικώτερο εἶναι τὸ Φιλιατρά τοῦ κ. Χατζηδάκη, τῆς ἐπιστημονικῆς κορυφῆς δὲ ποὺ τὸν ἔχει ὁ κ. Καμπούρογλους.

Τοῦ ἀποφῆμει βλέπετε ἀνεπαφύλαχτα τὸν τίτλο δουλέδοντας στὴν κοινὴ συνήθεια τῆς λατρείας μὲ ἔχει καὶ τὸ νου τοῦ ἡ λατρεία νὰ εἶναι ὀλότελα Ἀκαδημαϊκὴ νὰ ποῦμε καὶ καθόλου στὸν ἑαυτὸ τοῦ ἐπικίντην γιὰ τοῦτο ὄχι μόνο καμιά ἀπ' τὴς χαζὲς Χατζηδάκικες ἐτυμολογίες δὲ δέχεται, μὰ κιδες μιὰ μὲ τὴς ἐξουδετερώνει ὄχι ξεπανάζοντας τες μὲ τὴν ἐπιστήμη, ποὺ δὲν τὴν ἔχει, ἀλλὰ σκοπιόνοντας τες μὲ τὴν ἀλήθεια ποὺ τὴν κατέχει.

Ἄλλὰ ἡ ὀρθαιότερη, ἡ ἱστορικώτερη, ἡ σωστότερη ἀπ' ὅσες τὴς ἐτυμολογίες του εἶναι ἡ ἐτυμολογία του γιὰ τὰ Γιάνινα. Ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸ Ἀγιάν. Ἐξογο. Στίθει λεμόνι σὲ ὅλους ὄσοι τὸ ἐτυμολογῆσαν ὡς τώρα. Θέλει ὅμως γλωσσολογικὸ ξεδιάλωμα, καὶ θὰ τὴν ξεδιάλωσῃ σὲ μελλούμενο ἄρθρο μου, γιὰτὶ εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ. Ἡ ἀπράνταξη.

Ἡ δοτικὴ πληθυντικὴ τῆς ἀραβικῆς ποὺ τὴν πη-

σανε κ' ο Τούρκος έχει κατάληξη -άνινα λ. χ. μουχταρ, μουχταράνινα — στους μουχταρδες, αγιάν, αγιάνινα — στους αγιάνδες — δημογέροντες, άρχοντες. Ώραία και πειστική επίσης και η μεσαιωνική ονομασία της Ίθάκης: Καμπάρεα, από τις καμπάρες — μεσαιωνικά καράβια. Τα Περίσια από τον Ηατίζ-άγιά πού πολύ πιθανό από όλα. Τα σκατά βασιλικά επίσης.

Τώρα για τα Σεπόλια από το Έσωπόλια, μοι φαίνεται λίγο δυσοπύχο, για λόγους φτογγυκούς και τεχνολογικούς. Ο φτόγγος επρίν απ' τα χειρικά π. β. φ. μ γίνεται συχνά ο, (Γρ. Φιλίν. παράγρ. 263) μα το ο δέ γίνεται ε αφοτού πού θρίσεται. "Όστε αν ύπόχουν και οι δυο οι τύποι, ο πρώτος είναι ο τύπος με ε: Σεπόλια. Το Σωπόλια τάχα απ' το Έσωπόλια πού δασκάλικο μοιάζει σαν το Έξώφλιον, πού το φτείασαν οι δασκάλει για να Ξηγήσουν το τσόφλι, το Άραβικό

Μα δέν έχει χώρο ο «Νουμάς» να τα Ξεδιάνουμε. Κ' είναι τόσο άμορφα.

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ένα βιβλίο για το Βερολίνο.

Πολλά έχουνε γραφτεί ίσα με σήμερα για το Βερολίνο, μα πάντα περιμέναμε ένα βιβλίο τέλειο. Ο κ. Έρνέστος Ντελαέ έβγαλε το «Βερολίνο». Δέν είναι μονάχα η ανάλυση πού κάνει κάθε προσηγορία σπουδής για τον ποιητή, μα φέρνει και πολλές καινούριες αποκαλύψεις. Ο κ. Ντελαέ, οικογενειακός φίλος του Βερολίνο, πού του έμεινε πιστός ίσα με τις στεφάνες του μέρες, είταν ο πού κατάλληλος για να πάρει άπάνου του τέτοια δουλειά και να την τελειώσει. Οι πηγές του είταν οι ανάμνησές του. Δέν έγραψε μάταιες φλυαρίες, ούτε άλλο τίποτ' άξεδιάνυτο και άξήγητο. Το βιβλίο του μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ένα πολύτιμο μεταλλείο από ντοζουμέντα αναμνησθήτητα. Βλέπουμε παντού τη φροντίδα του συγγραφέα να ακολουθεί την πραγματικότητα, και να στήνει την γυμνή αλήθεια αγνάγια στις ψεύτικες ιστορίες και στα παραμύθια πού δημιουργούνται για τον Βερολίνο. Έτσι το αναλήθειο δέν κρύβεται μέσα σ' αυτό το βιβλίο, γιατί ο συγγραφέας του είναι μάρτυρας καλής πίστης, πού κοντά στην αυθεντικότητα της δήγησής του, μάς δίνει την εύχαρίστηση να διαβάζουμε σελίδες γραφικές και χρωματισμένες. Ο Έρνέστος Ντελαέ είναι γνωστός από τη μελέτη του για τον ποιητή Ρεμπώ, πού του είτανε συμμαθητής στο Λύκειο του Σαρλεβίλ. Έξήγησε το έργο του με ακρίβεια και καταπληκτική φαινητικότητα κρίσης. Έτσι ο Ντελαέ έτιβλήθηκε σαν κριτικός πρώτης γραμμής, και θα είναι πολύ δύσκολο σ' εσους θα καταπισταθούνε να γράφουνε για τους δυο παραπάνου ποιητές, α δέν έχουνε μελετήσει τα βιβλία αυτά του Ντελαέ.

Ο ποιητής Ε. Άδυνασιάδης

— Στον τελευταίο αριθμό (Φλεβάρης 1920) της «Σύγχρονης Επιθεώρησης» του Παρισιού (Revue Contemporaine) ο γαλλόγλωσσος Ρωμύος ποιητής κ. Ε. Άδυνασιάδης δημοσιεύει μια σειρά ποιήματα

με γενικό τίτλο: «Τραγούδια της Μυτιλήνης». Μεταφράζουμε για τους αναγνώστες του «Νουμάς» δυό από τα τραγούδια του, πού χαρακτηρίζουνε το ταλέντο του.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ω θρύση του μεγάλου δρόμου
πού στάσεις το νερό στάλα στάλα,
πόσα χείλη ξεγέλασες
πού μαζέψανε τη δροσιά σου,
και μέσα στη φλογισμένη μέρα
δέν μπορέσανε να Ξεδιψάσουν.

Ω θρύση του μεγάλου δρόμου
δίνοντας μια σταλιά, δίνεσαι δάκρυον,
καθώς η παρθένα στον αγαπημένο της.
Κλαίω την κακή σου μοίρα:

Η συστολή σου γεννά τη μνησικακία μας
κ' η καλοσύνη σου τη θλίψη μας.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ

Άνάμεο' από τα φτωχά λουλούδια του κάμπου,
πού είναι περιφρονημένα,
έκείνα πού ταιριάζουν πού πολύ στα τραγούδια μου
είναι τ' άθάνατα.

Σβύνουνε σά χρυσές αναλαμπές,
και τα ντελάτα τους τα πέταλα
κάνουνε, για να μην πέσουν, μια μάταιη προσπάθεια,
καθώς τα λόγια μου.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΑΣ ΔΙΑΒΑΣΗ...

Αρχιπρωτ' «Νουμάς»,

Ο Βαγγέλης Κακούρος, καθηγητής ύπότηρος, στη Ζυρίχη, δημοσιεύει μιάν άμορφη ανταπόκριση στη Νέα Ελλάδα, για την εκπαιδευτική κίνηση στη Νέα Γερμανία, για τον άγώνα πού γίνεται να γενηθεί ένα πραγματικά λαϊκό σχολείο, μα λαϊκή εκπαίδευση αληθινή, πού να έτοιμάζει πολίτες Γερμανούς, μα και ανθρώπους μαζί, όχι άοργανα υφάλα και χιτηρόδικα μες κυρίαρχης τάξης. Κάτι θα διδάξει άμα διαβάσει την ανταπόκριση, κι ο κ. Χατζιδάκης, ο αίμοβόρος καθηγητής του Πανεπιστημίου, πού κοντά σέ τόσα γλωσσικά άρατα θέματα πού άλλωσε στις σήτες του «Έμπρος», και στον «Καιρόν», έσπαθωσε να χιτηήσει και το περιεχόμενο των νουν αναγνωστικών του Κράτους, γιατί δέ στάζουν αίμα. Άμα θέλει να στάζουν και ίσους θα τα πεύ έθνικά και πατριωτικά. Άμα δέ διδάσκουν τα παιδιά να χουν καλύτερ' από μάνα και πατέρα το τουφεκάτι και η μαργινάτοι και πώς είν' άγια δουλειά το μάμ! μια μπਾਲοτέ και πάρ' τον κάτου, το να θγάζουμε τα μάτια, να χρώμε το σκότι και να πίνουμε το αίμα του Βούργαρον, τότες τα βιβλία δέν άξίζουν κατά τα αίμοβόρα μυαλά του κ. Χατζιδάκη. Έμεις αντίθετα νομίζουμε πώς είναι καλά και άφια και μόνο για αυτό, δεσφ άλλες έλλειψες κι αν έχουν, γιατί είναι κατρός να ημερέψουμε και λίγο, ν' ανθρωπέ-

φουμε. Γι αυτό και δίνουμε τη συμβουλή χωρίς και να ελπίζουμε πως θα πιάσει τόπο, να διαβάσει ο γερολύκος Χατζηδάκης, μήπως γίνει το θάμα να πιάσει ότι όχι τα νέα αναγνωστικά, μα ο δικός του αιμοδόρος πατριωτισμός κι ο πατριωτισμός των χουροκανθάρων αίσχροκερδών είν' εκείνος που καταστρέφει το έθνος, τη θρησκεία και την οικογένεια, εκείνος που κάνει πόρνες τις μισές έλληνίδες.

Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΧΙΩΤΗΝ

Βεβαίως ή παρατήρησάς σας θα είχε κάποια σημασία, αν δεν δηλογούσατε ότι πήρ' πατρίδα σας, θλα, και τα Η ακόμα, γίνονται ΟΥ. Στη δική μου β. μως γίνονται μόνον η Υ.

Αιτιολογία κατάκαρδα διὰ τοῦτο
Δ. Γ. Ρ. Κ.

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΤΙΤΛΟ

Αγαπητέ «Νουμά»,

Τό δραματάκι «Οικογενειακή Ζωή» τοῦ Μαίτη Γ. κ. του δημοσίεψεσ στο τελευταίο σου φύλλο, μεταφρασμένο τόσο πιστά κι άψευγάδιαστα από τη Λίδια Κάκια Ααζανά, στά γαλλικά έχει τον τίτλο:

Ή λέξη αυτή δέ θάτανε πιο ταιριασμένο να μεταφραζόταν στη δικιά μας γλώσσα «Σπιτικό»: Έτσι μοῦ φαίνεται πές θιλότιδινε κριτολεκτικώτερα την έννοια τοῦ δραματογράφου, όπως «σπιτικό» πρέπει να μεταφράζουμε το έγγλεζικο Rome και το άλλο γαλλικό Foyer.

Δικός σου
Μ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

ΤΑ ΠΡΡΟΣΟΝΤΑ!...

Φίλε Νουμά,

Σ' ένα βιβλίο τοῦ Ψυχάρη «Διαγωνισμός για τη γλώσσα, 1901», διάβασα τα ακόλουθα:

«... Είναι κάποιος Μενέλαος Φιλήντας που κάθεσαι στην Αφρόνη του Μαργαρά.

Να κάθονταν αφτός πουθενά στην Εθρώπη, βέβαια πως θάκοιγόταν τ'ονομά του και προτού το γράψω έδω.

Αφτός θάπιανε τόπο σπουδαίο στην επιστήμη. Ήπρεπε να θροικόντανε κανείς να τον έβγαζε από κει που είναι κ' έτσι να μπορέση το παιδί να δουλέψη στα γερά για την επιστήμη και για τη γλώσσα».

Μα δέ μιλάει μοναχά στο βιβλίο αυτό τόσο επαινετικά ο Ψυχάρης για το Φιλήντα. Μιλίει κι άλλο, σε πολλές μεριές, κι όσες φορές μίλησε γι αυτόν το φίνοναξε άπερίφραστα πως «ή μακρονή ειδοσάχρονη εργασία του Χατζηδάκη δέ συγκρίνεται με την εργασία του Φιλήντα».

Κι όμως ο Φιλήντας δέ διορίστηκε στη σύνταξη τοῦ «Ιστορικού Λεξικού» γιατί δέν έχει τα προσόντα! Τα προσόντα τ' έχει, βλέπετε, ο κ. Αμαντος, που σκαμπάζει από γλωσσολογία, όσο κι ο μπακάλης της γειτονιάς μου από ανώτερα μαθηματικά.

ΑΝΑΠΟΔΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

— Σε λίγες μέρες ή δημοση Σύνουη θ' αποτελεί μέρος άναπόσπαστο της Μεγάλης Ελλάδας. Ο ποι-

της Άγγελος Δόδας εμπνευσθηκε απ' αυτή τη μεγαλόπρεπη σελίδα της ιστορίας μας και έγραψε (Τό Τραγούδι της Σύνουης) και της φωνάζει να θγάσει το γιοσάμα της, γιατί δέν είναι σκιάδα-Τούρκα πιά. — Σ' αυτά επάνω κι λόγια ο μουσουργός μας Λαυράκας έγραψε μες γινυκιάτη μουσική. Κ' έτσι το «Τραγούδι της Σύνουης» θα μείνει στη μουσική μας ιστορία γι ανάμνηση τοῦς επιγόνους μας, τῶν μεγάλων σημερινῶν χρόνων. — Τό τραγούδι αυτό το τίπωσε ο εκδοτικός Οίκος τῶν κ. κ. Μυστακίδου και Μακροῦ (Στοά Αρσακείου).

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Φιλ. Ή Τέγγη βγάει στη Σύνουη κ' είναι πολύ καλό περιοδικό. Με τῶν ίδιο τίτλο βγήκε κ' έδω δυο φορές φιλοσοφικό περιοδικό. Τό ένα στα 1901, θαροόμ, και τ' άλλο πόσπερι από τῶν ποιητή κ. Ίωτήφ Ραφτόπολιο. — κ. Ιωάν. Τό «Μεσ' θιά σκοτάδια» όχι και τόσο πετυχημένο. — κ. Κλ Ραυ. Τό μουσολό σου όχι και τόσο κακό, χρειάζεται όμως ακόμα λίγη δουλέμα ο στίχος. — κ. Κωστ. Στουφ. Ο φίλος σου γράζει ταχτικά, κάθε βραδάκι στο κερνείο «Μαύος λάτος», όδός: «Ακαδημία και Ασχλησιό. Αντάμωσέ τον και θα σου δώσει μ' εύχαρίστηση όσες πληροφορίες τοῦ ζητάς. — κ. Κρ. Πάλ. Λεγ είναι κακοί οί στίχοι σου. Πρόσχε λέγο και τις χαρμωδίες Λ. γ: Τού ούσανού, ζευγάριμα έταίριαστο κτλ. — κ. Άπ. Μαγγ. Καλό και θα δημοσιευτεί. — κ. Μ. Β. Τα «Χριστούγεννα» πολύ καλά και θα δημοσιευτούν, ίσως στο έγγόμενο φύλλο. Άπαραίτητο όμως να μās στείλεις ένα ψευδώνυμο για τό διήγημα, και τ' αληθινό σου τ'ονομα, για μās. — κ. Χ. Θά τή δημοσιεύαμε την «Επιβαλλόμενη άπάντησή σου», αν είχε υπογραφή. Υπόγραφέ τηνε λοιπόν κ' άμέσως θα δημοσιευτεί. «Όσο για την «αμοιβή», τη βρήκαμε πολύ μέση. Ή ράξλει τῶν κόσος ή κ' λειπει άλωσ διόλου. — κ. Π. Τζαν. Τό «Εικόγραμμα» είναι το καλύτερο, μα όχι κι άπόλυτα καλό. Έχει μικρά ψευδία. Σηναδούλεγέ τα. Αποφένγε και τις χαρμωδίες που καταστρέφουν και τ' ωραιότερο ποίημα. — κ. Άνθε. Ζαρ. Οί Παλιάντσι καλοντόικοι, μα σὺν και να τῶς λειπει για νάνα καλοί Συναδούλεγέ τους. — κ. Γ. Χατζ. Θά δημοσιευτεί. — κ. Βλαδ. Μ. Μη βιάσεσαι. Θά γράψεις και καλύτερα και τότε στείλε μās. — κ. Ν. Ηλ. Ή άπεραντη μα και πολύ έξυπνη φλυαρία σου μās πέθανε κ' έτσι κατακορησμένοι διαβύσαμε το τραγούδι σου. — κ. Κ. Αβφ. Θά σὲ άνασούουμε: από τό σνοτάκι και οί γασο. Με την άράδα σου. — κ. Αβ. Στείλε μās κανένα άλλο, καλύτερο. — κ. Μ. Καρ. Ή «Μπαλάντια» δέ μās άρεσε και τίσο. — κ. Ε. Β. Μās κατασυνκίνησε το γούμμο σου. Περισμένον να διαβύσουμε τα τραγούδια σου μεθαίρια που θάν τ' εκδύσεις σὲ τόπο. Πόσο μās άρεσε και πόσα δέ λεί η τελευταία στροφή τοῦ δεύτερου τραγούδιού:

Ο ένας Βούλγαρος,
Σέβος ο άλλος
κ' εγώ σὸν τόπο μου
μαζί τους σκιάβος.

κ. Μ. Μ. Ζωτ. Είσαι ακόμα παιδί και δέν πρέπει να άπειλί-
ζεσαι. Ασχρησ οσ' άλλα περιοδικά και σιγά σιγά θα μπει και
στο «Νουμά». — κ. Π. Πετρ. Όχι και τόσο πετυχημένο. Ής τόσο,
μην άπειλίσεσαι. Θά γράψεις, με τῶν καιρῶ, και καλύτερα. — κ.
Γ. Βαρ. Τή «ρυχιωδία» σου μοροόσες: να τηνε τραγουδύσες
σε λιγότερες στροφές για νάνα καλύτερη. — κ. Αθ. Βασ. Θά
δημοσιευτεί άργότερα με μικρά διασθόματα στη γλώσσα.

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

“ΠΛΑΪ” ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ,,

Βγήκε στη σειρά τῶν “Λογοτεχνικῶν εκδόσεων Ζηράκη,, το ρομάντζο τοῦ Διευθυντή τοῦ “Νουμά” κ. Α. Π. Ταγκόπουλου (με την εικόνα τοῦ συγγραφέα) και πουλιέται στα Γραφεία της Έταιρείας “ΤΥΠΟΣ” (όδός Σοφοκλέους 3) και στις επαρχίες στους ανταποκριτές της ίδιας Έταιρείας, Δραχ. 3.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΛΑΜΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1919

ΚΛΕΙΟΜΕΝΟΣ ΤΗ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1919

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ		ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	
Τραπεζον, Τραπεζαί, και Τραπεζαί εν Ελλάδι και τῷ Ἐξωτερικῷ	Λο. 1.745.770.27	Κεφάλαιον	Δο. 1.000.000.—
Ἐντοκα Ταμ. Γραμμ. Ἀμοιβ.	170.000.—	Ἀποθεματ. Τακτικῶν	Δο. 55.838.98
Ἐμπορ. Συνάλλ. πρὸς εἰσπραξίν	568.382.35	Ἐκτακτῶν	40.000.—
Χρονογράφα Τραπεζῆς (κατὰ τὸν ἀναλυτικὸν πίνακα)	344.526.75	Κέρδ. και Ζημ. (στ. εἰς νέον)	7.372.73
Προεξοφλήσεις Ἐμπορικῶν Ἰσθηματίων	123.791.25	Ταμειυτήριον	1.635.751.55
Δάνεια ἐπ' ἐνεχθῶν χρονογράφων και ἠγερμημένοι Λογαριασμοί	805.757.95	Καταθέσεις ἐν ὄψει	2.952.379.67
Προσωρινοὶ τρεχοντιε Λογαριασμοί	459.077.48	ἐπὶ προθεσμίᾳ	420.760.20
Προκαταβολαὶ ἐπὶ φροστωτ. και ἔμπορευμ.	1.505.450.45	Ἀνταποκριταὶ (Πιστωταὶ)	8.019.95
Ἀνταποκριταὶ (Χρεώσταὶ)	70.829.—	Πιστωτικαὶ Ἐντολαὶ ἐν ἐκτελέσει	102.200.85
Χρεώσταὶ Πιστωτικῶν Ἐντολῶν	496.841.75	Ἐπιταγαὶ Πληρωτέαι	11.360.45
Ἐξόδα Ἐγκαταστάσεως	Δο. 25.985.70	Μερίσματα Πληρωτέα	2.130.—
Μίσθον ἀπόβειαις 10%	2.598.57	Μέρισμα ἔτους 1919 @ 8%	80.000.—
	Δο. 6.313.814.33		Δο. 6.313.314.38

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

ΧΡΕΩΣΙΣ		ΠΙΣΤΩΣΙΣ	
Ἐξόδα Διαχειρήσεως	Δο. 75.462.55	Ἀπὸ Ὑπόλοιπων Κερδῶν 1918	Δο. 12.529.46
Τόκους Καταθέσεων και Πιστ. Ἀμοιβῶν	130.082.20	Τόκους και τόκομερίδια	905.300.70
Ἀποσβέσεις ἐξόδων Ἐγκαταστάσεως	2.598.57	Προμηθείας και διάφορα Κέρδη	176.109.57
Καθαρὰ Κέρδη	185.795.41		
	Δο. 393.939.73		Δο. 393.939.73

ΔΙΑΘΕΣΙΣ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΕΚ ΔΡΧ. 185.795.41

Εἰς Κεφάλαιον Ἀποθεματικῶν Τακτικῶν 20%	Δο. 37.159.08
Ἐκτακτῶν	40.000.—
Μέρισμα Τακτικῶν	Δο. 40.000.—
Ἐκτακτῶν	40.000.—
Ἄθροισ Κεφαλαίων Προσόδων	6.400.—
Ἐκτακτῶν Κερδῶν	8.000.—
Ποσοστὰ Διοικητικῶν Συμβουλίου 10%	6.863.60
Κέρδη και Ζημίας, τὰ ἀφιόμενα εἰς Νέον	7.372.73
	Δο. 185.795.41

Τὸ μέρος ἐκ δραγμῶν τεσσαράκοντα (40) εἶναι κληρωτέον, ἀπηλλαγμένον παντὸς φόρου, ἅμα τῇ ἐγκλίσει τοῦ παρόντος Ἰσολογισμοῦ ἀπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μετόχων ἐπὶ τῇ προπαγωγῇ τῆς ἐπ' ἀριθ. 3 μερισματοποιήσεως, ἐν Καλάμαϊς μὲν παρὰ τῷ Καταστήματι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ Πειραιεὶ παρὰ τῇ Ἀσικῇ Τραπεζῇ.

Ἐν Καλάμαϊς, τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1919.

Ἐντολὴ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

Σ. Ι. ΚΟΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΗΝΙΚΥΟΜ
Ο ΑΡΧΙΛΟΓΙΣΤΗΣ
Α. Γ. ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ